

WYTYCZNE I REKOMENDACJE DLA AMBITNYCH KRAJOWYCH PLANÓW ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

#RESTORENATURE

Niniejszy raport został opracowany w języku angielskim przez Gabrielle Aubert (Instytut Europejskiej Polityki Środowiskowej - IEEP), z wkładem Evelyn Underwood (IEEP), Sabien Leemans (Biuro Polityki Europejskiej WWF), Sofie Ruyschaert (BirdLife Europe i Azja Centralna) oraz Ioannisa Agapakisa (ClientEarth). Dalsze doradztwo zapewnili Kaley Hart i Kenny Meganck (IEEP) oraz Sergiy Moroz (Europejskie Biuro Ochrony Środowiska). Niniejsze tłumaczenie zostało opracowane na zlecenie Fundacji ClientEarth Prawnicy dla Ziemi.

PODZIĘKOWANIA

Autorzy pragną podziękować Czeskiej Asocjacji Spraw Międzynarodowych (AMO), Flamandzkiej Agencji ds. Przyrody i Lasów (ANB) oraz Belgijskiej Koalicji na rzecz Bioróżnorodności za ich wkład, a także koleżankom i kolegom z zaangażowanych organizacji za wsparcie i wkład ekspercki.

O KAMPANII #RESTORENATURE

Kampania #RestoreNature, koordynowana przez Biuro Polityki Europejskiej WWF, Birdlife Europe i Azja Centralna, Europejskie Biuro Ochrony Środowiska oraz ClientEarth, zrzesza ponad 200 organizacji pozarządowych oraz wielu interesariuszy, takich jak przedsiębiorstwa, naukowcy i aktywiści, którzy wspólnie działali na rzecz Europejskiego Prawa Odbudowy Zasobów Przyrodniczych. Kampania zebrała prawie 1,2 miliona podpisów i wiadomości od obywateli, którzy apelowali do decydentów o przyjęcie prawa na rzecz Odbudowy Zasobów Przyrodniczych, przy wsparciu organizacji takich jak Avaaz i WeMove.

Sfinansowano przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami autora(ów) i nie muszą odzwierciedlać stanowiska Unii Europejskiej ani CINEA. Ani Unia Europejska, ani CINEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Opracowanie graficzne: Marie Melvin, www.marie-melvin.com

SPIIS TREŚCI

4	STRESZCZENIE
6	ROZDZIAŁ 1 – WPROWADZENIE: KRAJOWE PLANY ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH I ZNACZENIE ZAANGAŻOWANIA SPOŁECZEŃSTWA W PROCES ICH OPRACOWANIA
8	ROZDZIAŁ 2 – DROGA DO SKUTECZNEGO WDROŻENIA NRL
8	Krok 1: Przygotowanie Krajowego Planu Odbudowy Zasobów Przyrodniczych
8	Krok 2: Opracowanie i złożenie Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych
9	Krok 3: Ocena i finalizacja Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych
9	Krok 4: Przegląd Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych
10	ROZDZIAŁ 3 – WYMAGANIA PRAWNE DOTYCZĄCE KRAJOWYCH PLANÓW ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH
10	Krok 1: Przygotowanie Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych
10	Do czego zobowiązane są państwa członkowskie?
15	W jaki sposób państwa członkowskie mogą ułatwić przygotowanie Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych?
15	Krok 2: Opracowanie Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych
15	Co państwa członkowskie są zobowiązane uwzględnić w swoich Krajowych Planach Odbudowy Zasobów Przyrodniczych?
24	O jakie zwolnienia (odstępstwa) mogą wnioskować państwa członkowskie?
26	Krok 3: Ocena i finalizacja Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych
27	ROZDZIAŁ 4 – ZNACZENIE SPÓJNOŚCI POLITYKI
27	W jaki sposób Krajowe Plany Odbudowy Zasobów Przyrodniczych przyczyniają się do realizacji innych polityk ochrony środowiska?
27	Jakie polityki należy uwzględnić podczas przygotowywania i opracowywania Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych?
28	Dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii
30	Wspólna polityka rolna
31	Wspólna polityka rybołówstwa
32	Inne istotne polityki
36	ROZDZIAŁ 5 – PODSUMOWANIE ZALECEŃ DOTYCZĄCYCH SKUTECZNEGO PLANOWANIA ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH
38	Dokumenty odniesienia
40	Załączniki
40	Załącznik I – Tabela podsumowująca wymogi prawne (art. 4–13)
42	Załącznik II – Wizualna oś czasu procesu
43	Załącznik III – Wykaz załączników w NRL

STRESZCZENIE

Przyjęte w 2024 roku Prawo o Odbudowie Przyrody (Nature Restoration Law, NRL) jest najważniejszym aktem prawnym dotyczącym przyrody w Unii Europejskiej od czasu przyjęcia Dyrektywy Siedliskowej w 1992 roku. Ma ogromny potencjał, aby przywrócić część utraconej przyrody Europy, chronić nas przed ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi i stawić czoła sprzężonym kryzysom bioróżnorodności i klimatu. Rozporządzenie ustanawia prawnie wiążące cele dla państw członkowskich, aby odbudować 20% obszarów lądowych i 20% mórz do 2030 roku oraz wszystkie ekosystemy wymagające odbudowy do 2050 roku. Zawiera cele dla ekosystemów lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych, morskich, miejskich, rolniczych i leśnych, a także dla populacji zapylaczy.

Prawo o Odbudowie Przyrody to potężne narzędzie, które może znacząco poprawić stan zdegradowanych ekosystemów Europy. Otrzymało silne wsparcie ze strony naukowców, organizacji społecznych, przedstawicieli biznesu, aktywistów i innych interesariuszy. Jednak sukces i transformacyjny wpływ tego prawa zależy od jego skutecznej implementacji przez państwa członkowskie. NRL wymaga od państw członkowskich opracowania i przyjęcia Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych (KPOZPP) szczegółowo opisujących, w jaki sposób osiągnąć cele i zobowiązania zawarte w rozporządzeniu. Nakazuje również włączenie wszystkich odpowiednich aktorów, w tym organizacji społecznych, aby zapewnić im możliwość wniesienia odpowiedniego wkładu w proces planowania.

Opracowanie spójnych i ambitnych KPOZP jest kluczem do skutecznej implementacji Prawa o Odbudowie Przyrody. Niniejszy raport dostarcza rekomendacji i wskazówek, które pomogą zinterpretować zapisy rozporządzenia, koncentrując się na przygotowaniu, opracowaniu i finalizacji KPOZP. Dla kroków 1 do 3 raport przedstawia główne elementy, które państwa członkowskie muszą uwzględnić w swoich planach, wraz z rekomendacjami, jak najefektywniej wdrożyć te wymagania. Szczegółowe wyjaśnienia zawarte w raporcie będą użyteczne dla organizacji społecznych, władz państw członkowskich i wszystkich interesariuszy zaangażowanych w proces opracowywania Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych.

Raport przedstawia **kolejne kroki w procesie opracowania KPOZPP:**

KROK 1

PRZYGOTOWANIE KPOZP

Państwa członkowskie muszą rozpocząć przygotowawczy monitoring i badania, aby zidentyfikować niezbędne środki odbudowy i adresować luki w wiedzy. Obejmuje to kwantyfikację obszaru wymagającego odbudowy, mapowanie ekosystemów miejskich i ustalanie zadowalających poziomów dla wskaźników związanych z zapylaczami oraz ekosystemami rolniczymi i leśnymi.

KROK 2

OPRACOWANIE I ZŁOŻENIE KPOZP

KPOZP muszą opisywać środki odbudowy i sposób monitorowania ich skuteczności, kwantyfikować obszary do odbudowy, opisywać przewidywane skutki społeczno-ekonomiczne i przedstawiać metody finansowania. Projekty KPOZP muszą zostać złożone w ciągu dwóch lat od wejścia w życie NRL, z szczegółowymi planami na okres do 2032 roku i strategicznymi przeglądami do 2050 roku.

KROK 3

OCENA I FINALIZACJA KPOZP

Komisja Europejska oceni projekty KPOZP i prześle uwagi w ciągu sześciu miesięcy, które państwa członkowskie muszą uwzględnić w swoich finalnych planach. Państwa członkowskie muszą wdrożyć plany, aby osiągnąć cele w terminach pośrednich i powinny rozpocząć wdrażanie odpowiednich środków nawet przed złożeniem swoich planów.

KROK 4

PRZEGLĄD KPOZP

KPOZP muszą być poddane rewizji do 2032 i 2042 roku, uwzględniając postęp, dowody naukowe i zmiany w warunkach środowiskowych spowodowane zmianami klimatu. Jeśli postęp okaże się niewystarczający, państwa członkowskie będą musiały uwzględnić dodatkowe środki, które zostaną poddane przeglądowi przez Komisję Europejską.

Raport podkreśla również znaczenie spójności polityki. Odbudowa przyrody wymaga holistycznego podejścia, aby osiągnąć znaczący postęp w różnych politykach środowiskowych UE, w tym w łagodzeniu zmian klimatu, jakości wody i powietrza i innych. Wdrożenie NRL pomoże osiągnąć cele środowiskowe tych polityk i przyspieszy ich wdrożenie. KPOZP będą kluczowe w kierowaniu zasobów do wspierania procesów politycznych dotyczących innych obszarów oraz wzmocnią systemy monitorowania i raportowania. Jednak niektóre polityki, głównie Dyrektywa w sprawie energii odnawialnej, Wspólna Polityka Rolna i Wspólna Polityka Rybołówstwa, mogą okazać się antagonistyczne wobec celów NRL, jeśli zostaną pochopnie wdrożone lub niewłaściwie zinterpretowane, bez starannego rozważenia, jak mogą być rozwijane w sposób skoordynowany, aby wykorzystać występujące między nimi synergie.

Rekomendacje zawarte w tym raporcie mają na celu ułatwienie efektywnej i skutecznej implementacji NRL, podkreślając znaczenie wczesnego przygotowania, zaangażowania interesariuszy i spójności polityki. Przestrzegając tych wytycznych i wykorzystując ekspertyzę społeczeństwa obywatelskiego, państwa członkowskie mogą stworzyć solidne KPOZP, które nie tylko spełnią wymagania prawne, ale także umożliwią efektywne działania na rzecz Odbudowy Zasobów Przyrodniczych w całej UE.

ROZDZIAŁ 1

WPROWADZENIE: KRAJOWE PLANY ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH I ZNACZENIE ZAANGAŻOWANIA SPOŁECZEŃSTWA W PROCES ICH OPRACOWANIA

Prawo o Odbudowie Przyrody (NRL) zostało przyjęte przez Parlament Europejski w lutym 2024 roku i przez Radę UE w czerwcu 2024 roku, dwa lata po opublikowaniu jego propozycji przez Komisję Europejską¹. Negocjacje w sprawie ostatecznego brzmienia NRL były naznaczone głębokim sprzeciwem ze strony grup konserwatywnych, które próbowały podważyć wiele kluczowych zapisów projektu, a nawet doprowadzić do jego wycofania. Ostateczny tekst odzwierciedla te trudne dyskusje i kompromisy, które musiały zostać wprowadzone, aby zapewnić przyjęcie rozporządzenia. NRL jest jednak wciąż ambitnym i wiążącym aktem prawnym, który ma na celu wprowadzenie środków odbudowy obejmujących 20% obszarów lądowych i 20% mórz do 2030 roku oraz wszystkich ekosystemów wymagających odbudowy do 2050 roku. Zawiera konkretne cele dla ekosystemów lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych, morskich, miejskich, rolniczych i leśnych, a także dla populacji zapylaczy (Artykuły 4 do 12, podsumowane w Załączniku I). NRL wprowadza również ważne przepisy dotyczące procesu wdrażania, a także monitorowania i raportowania, aby zapewnić dostępność wszystkich narzędzi niezbędnych do osiągnięcia celów i założeń NRL².

Po wejściu NRL w życie w sierpniu 2024 roku, państwa członkowskie są zobowiązane do opracowania i przyjęcia Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych (KPOZPP), w których wskażą, w jaki sposób osiągną cele i zobowiązania określone w rozporządzeniu, aby odbudować zdegradowane ekosystemy w UE do 2050 roku. Państwa członkowskie będą musiały zastosować podejście etapowe, w którym na pierwszym etapie KPOZP dostarczą szczegółowych informacji na okres do 2032 roku, a dla okresu do 2050 roku określą strategiczne priorytety w zakresie środków i planowanych działań.

Opracowanie ambitnych i spójnych KPOZP jest kluczowe dla skutecznej implementacji NRL. Państwa członkowskie będą musiały rozpocząć proces wcześniej i upewnić się, że wszystkie odpowiednie departamenty rządowe i interesariusze reprezentujący społeczeństwo obywatelskie mogą uczestniczyć

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1991 z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202401991

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1991 z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202401991

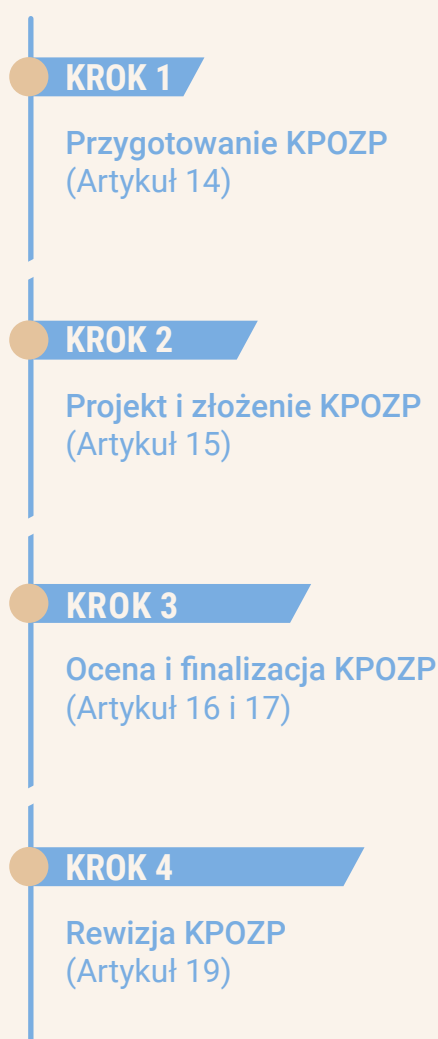
i wносить wkład do projektu KPOZP. Muszą również zapewnić synergie z innymi odpowiednimi aktami prawnymi i politykami oraz unikać opóźnień w późniejszym wdrażaniu rozporządzenia.

Krajowe organizacje ekologiczne i inni aktorzy społeczeństwa obywatelskiego mają kluczową rolę do odegrania w tym procesie. Mogą dzielić się swoją wiedzą i ekspertyzą na temat Odbudowy Zasobów Przyrodniczych i powiązanych polityk oraz pomagać krajowym organom właściwym i agencjom w przygotowaniu i wdrożeniu wymaganych przez rozporządzenie środków. Ponadto mogą zapewnić krytyczne spojrzenie na proces wdrażania NRL.

Ten raport ma na celu dostarczenie rekomendacji krajowym organizacjom ekologicznym, aby pomóc im uczestniczyć w krajowych procesach przygotowania i opracowania KPOZP. Treść raportu, w tym jego rekomendacje, może być również użyteczna dla innych organizacji, władz państw członkowskich i wszystkich interesariuszy, którzy odegrają rolę w skutecznym wdrożeniu NRL poprzez proces planowania Odbudowy Zasobów Przyrodniczych.

ROZDZIAŁ 2

DROGA DO SKUTECZNEGO WDROŻENIA NRL

► **Rys. 1** – Etapy opracowania Krajowego Planu Odbudowy Zasobów Przyrodniczych

Bardziej szczegółowy harmonogram etapów przygotowania KPOZP (i szerzej wdrażania NRL) od wejścia w życie rozporządzenia do 2050 roku jest dostępny w Załączniku II tego raportu.

KROK 1

PRZYGOTOWANIE KRAJOWEGO PLANU ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Gdy tylko NRL wejdzie w życie, państwa członkowskie będą musiały rozpocząć pracę nad swoimi KPOZP. NRL zawiera wymagania prawne związane z przygotowaniem planów, takie jak przeprowadzenie odpowiedniego monitorowania i badań, które pomogą zidentyfikować niezbędne środki odbudowy do wdrożenia (Artykuł 14). Podczas fazy przygotowawczej państwa członkowskie będą musiały również zidentyfikować synergie z odpowiednimi politykami, które powinny być uwzględnione podczas przygotowywania planów (patrz sekcja 4 dotycząca spójności polityki).

KROK 2

OPRACOWANIE I ZŁOŻENIE KRAJOWYCH PLANÓW ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

NRL zawiera również szereg wymagań prawnych związanych z opracowaniem planów, w tym opis środków odbudowy, kwantyfikację obszarów do odbudowy, sposób finansowania itp. (Artykuł 15).

Państwa członkowskie będą musiały złożyć swoje projekty KPOZP do 1 września 2026 roku (Artykuł 16). Postępując zgodnie z podejściem etapowym, plany będą musiały zawierać szczegółowe informacje na temat środków planowanych do 2032 roku oraz bardziej strategiczny przegląd wymaganych informacji na okres do 2050 roku.

KROK 3**OCENA I FINALIZACJA KRAJOWYCH
PLANÓW ODBUDOWY ZASOBÓW
PRZYRODNICZYCH**

Po złożeniu KPOZP przez państwa członkowskie, Komisja Europejska oceni je we współpracy z państwami członkowskimi. W ciągu sześciu miesięcy od złożenia projektów planów Komisja prześle swoje uwagi, które państwa członkowskie muszą uwzględnić w swoich finalnych KPOZP³. Wreszcie, państwa członkowskie dostosują, opublikują i prześlą swój plan do Komisji Europejskiej w ciągu sześciu miesięcy od otrzymania uwag od Komisji (Artykuł 17).

Państwa członkowskie będą następnie zobowiązane do wdrożenia swoich planów w celu osiągnięcia celów w terminach pośrednich. Jednak kraje nie muszą czekać na złożenie swoich planów, aby wdrożyć środki odbudowy. Raczej powinny zacząć wprowadzać odpowiednie środki przed tymi terminami, aby zapewnić osiągnięcie celów w odpowiednim czasie.

KROK 4**PRZEGLĄD KRAJOWYCH PLANÓW
ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH**

Państwa członkowskie będą musiały przeglądać i rewidować swoje KPOZPP oraz uwzględniać dodatkowe środki do 30 czerwca 2032 roku, a następnie ponownie do 30 czerwca 2042 roku. Muszą uwzględniać postęp w realizacji KPOZP, najlepsze dostępne dowody naukowe oraz dostępne informacje na temat zmian lub oczekiwanych zmian w warunkach środowiskowych spowodowanych zmianami klimatu (Artykuł 19).

Komisja Europejska może uznać, że postęp dokonany przez państwo członkowskie jest niewystarczający do osiągnięcia celów prawa na podstawie sprawozdań państw członkowskich zgodnie z Artykułem 21 oraz oceny EEAglobalnego postępu w kierunku celów. Po konsultacji z danym państwem członkowskim może zażądać złożenia zrewidowanego projektu KPOZP z dodatkowymi środkami w celu wypełnienia zidentyfikowanych luk. Zrewidowany KPOZP należy złożyć w ciągu sześciu miesięcy po otrzymaniu wniosku o rewizję (może to zostać przedłużone do dwunastu miesięcy na wniosek i w uzasadnionych przypadkach) (Artykuł 19(3)).

Kroki od 1 do 3 są dalej szczegółowo opisane w poniższych sekcjach, z wytycznymi i rekomendacjami dotyczącymi sposobu przestrzegania i wykraczania poza wymagania prawne dla efektywnego i skutecznego wdrożenia celów i założeń NRL. Dla każdego kroku raport przedstawia kluczowe elementy, które państwa członkowskie muszą uwzględnić w planach, po których następują ukierunkowane rekomendacje dotyczące ich wdrożenia. Te rekomendacje są następnie podsumowane na końcu tego raportu. Wreszcie, raport zawiera sekcję dotyczącą spójności polityki, która analizuje synergie i kompromisy między odbudową przyrody a kluczowymi politykami, które muszą być uwzględnione i/lub rozważone przez KPOZP.

Należy zauważyć, że niniejszy dokument nie stanowi technicznego przewodnika wdrożeniowego. Poniższa sekcja (Sekcja 3) jedynie podsumowuje główne wymagania wynikające z Artykułów 14, 15 i 17 NRL i nie należy jej czytać jako kompletnego i kompleksowego opisu tych przepisów.

³ Zgodnie z art. 17, państwa członkowskie „uwzględniają wszelkie uwagi Komisji w swoich ostatecznych krajowych planach odbudowy zasobów przyrodniczych”. W związku z tym państwa członkowskie nie są prawnie zobowiązane do uwzględnienia uwag Komisji w swoim ostatecznym planie, lecz najprawdopodobniej będą musiały na nie odpowiedzieć, nawet jeśli zdecydują się je pominąć. Przepis ten może zapewnić, że odpowiedzi te znajdą się w domenie publicznej.

ROZDZIAŁ 3

WYMAGANIA PRAWNE DOTYCZĄCE KRAJOWYCH PLANÓW ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

KROK 1

PRZYGOTOWANIE KRAJOWYCH PLANÓW ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Do czego zobowiązane są państwa członkowskie?

MONITORING PRZYGOTOWAWCZY, KWANTYFIKACJA I UZUPEŁNIANIE LUK W WIEDZY

Zgodnie z Artykułem 14, państwa członkowskie muszą przeprowadzić przygotowawcze monitorowanie i badania w celu zidentyfikowania niezbędnych środków odbudowy do osiągnięcia celów i zobowiązań prawa (Artykuł 14(1)). Muszą zatem zidentyfikować wszelkie luki w wiedzy, które mogą utrudniać przyjęcie odpowiednich środków odbudowy, oraz znaleźć sposoby ich wypełnienia. Będą również musiały wykonać następujące działania dla konkretnych ekosystemów:

- Dla odbudowy ekosystemów lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych oraz morskich: kwantyfikować obszar wymagający odbudowy (Artykuł 14(2)). Odnosi się to do typów siedlisk wymienionych w Dyrektywie Siedliskowej (siedliska z Załącznika I) oraz innych siedlisk morskich wymienionych w Załączniku II rozporządzenia (załączniki NRL są wymienione w Załączniku III tego raportu).
- Dla ekosystemów miejskich: określić i zmapować obszar ekosystemów miejskich dla wszystkich swoich miast, miasteczek i przedmieść oraz ustalić zadowalające poziomy (zgodnie z ramami przewodnimi) dla zieleni miejskiej i pokrycia drzewostanem miejskim (Artykuł 14(4)).
- Dla zapylaczy: ustalić zadowalające poziomy dla wskaźników dla zapylaczy do 2030 roku (Artykuł 14(5)(a)).
- Dla ekosystemów rolniczych i leśnych: ustalić zadowalające poziomy dla wskaźników, które wybrali w odniesieniu do celów ekosystemów rolniczych i leśnych do 2030 roku. Powinni zidentyfikować i zmapować obszary rolnicze i leśne wymagające odbudowy oraz istniejące praktyki przyczyniające się do celów prawa (Artykuły 14(5)(b)(c)) i (6)).

Ramka 1 Źródła informacji dla państw członkowskich potrzebnych do przygotowania KPOZP w odniesieniu do Artykułów 4 do 12 (te artykuły są podsumowane w Załączniku I).

Państwa członkowskie otrzymały elastyczność w wypełnianiu tych luk w wiedzy poprzez podejście fazowe, co oznacza, że mogą dostarczyć jedynie strategiczny przegląd na okres po czerwcu 2032 roku. Jednak muszą skoncentrować swoje wysiłki na wypełnieniu luk na okres przed czerwcem 2032 roku.

RAMKA 1 – GDZIE PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE MOGĄ UZYSKAĆ INFORMACJE POTRZEBNE DO PRZYGOTOWANIA KPOZP?

Państwa członkowskie mogą i powinny korzystać z mechanizmów monitorowania i raportowania w ramach istniejących struktur, aby zebrać informacje dla następujących artykułów NRL:

→ **ARTYKUŁ 4:** W ramach Dyrektywy Siedliskowej państwa członkowskie muszą mierzyć lub szacować i mapować obszary typów siedlisk z Załącznika I występujących na ich terytorium (osobno dla każdego regionu biogeograficznego) oraz raportować o ich stanie (strukturze i funkcji) co sześć lat w swoim raporcie z Artykułu 17. Państwa członkowskie muszą również zdefiniować korzystny obszar siedliskowy dla każdego siedliska. Ważne jest, że EEA dokonała oszacowania obszarów każdego siedliska z Załącznika I, które musiałyby zostać odbudowane w celu osiągnięcia korzystnego statusu ochrony⁴.

→ **ARTYKUŁ 5:** Dla morskich siedlisk z Załącznika I wymienionych w Dyrektywie Siedliskowej, państwa członkowskie mogą użyć tych samych raportów co dla Artykułu 4. Dla morskich siedlisk EUNIS wymienionych w Załączniku II rozporządzenia, państwa członkowskie będą musiały mieć dostęp do dodatkowych map siedlisk morskich (np. poprzez Emodnet i serwis morski Copernicus⁵). Mogą korzystać z danych z raportowania w ramach Dyrektywy Ramowej w sprawie Strategii Morskiej (MSFD), która również działa w cyklu sześciu lat. Państwa członkowskie powinny współpracować z europejskimi regionalnymi organizacjami morskimi w celu wspólnego monitorowania i wykorzystania istniejących baz danych (Komisja HELCOM dla Morza Bałtyckiego; Komisja OSPAR dla Północno-Wschodniego Atlantyku; Konwencja Barcelońska dla Morza Śródziemnego; patrz [rekomendacja 4](#)).

→ **ARTYKUŁ 9:** Projekt AMBER publikuje coroczne inwentaryzacje barier rzecznych⁶. Państwa członkowskie powinny również planować usuwanie barier rzecznych w swoich Planach Gospodarowania Wodami w Dorzeczach w ramach Ramowej Dyrektywy Wodnej.

→ **ARTYKUŁ 10:** Systemy monitorowania dzikich zapylaczy są ustanawiane w wielu krajach UE. Komisja opublikuje ocenę bazową statusu populacji dzikich zapylaczy w 2026 roku⁷. Po tym EU Pollinator Monitoring Scheme będzie generować regularne pomiary wskaźnika.

→ **ARTYKUŁ 11:** Wspólny wskaźnik ptaków terenów rolniczych i wskaźnik motyli łąkowych są już dostępne i publikowane corocznie przez EUROSTAT. W przypadku zawartości organicznej węgla w glebie nie ma obecnie monitorowania na poziomie UE⁸, ale proponowane Prawo o Monitorowaniu Gleby ustanowi ten wskaźnik i będzie wymagać wdrożenia monitorowania we wszystkich glebach uprawnych⁹.

→ **ARTICLE 12:** Państwa członkowskie obecnie badają wskaźniki leśne dla swoich krajowych inwentaryzacji leśnych i raportują dane dobrowolnie do Forest Europe: kiedy proponowane Rozporządzenie o Monitorowaniu Lasów stanie się prawem UE, te wskaźniki i ich monitorowanie będą prawnie wiążące dla państw członkowskich.

REKOMENDACJA 1. IDENTYFIKACJA I UZUPEŁNIANIE LUK W WIEDZY.

Państwa członkowskie powinny to robić w koordynacji z ekspertami i społeczeństwem obywatelskim, aby zebrać najnowsze dowody i informacje na temat stanu siedlisk i gatunków. Państwa członkowskie powinny również przeanalizować luki w zdolnościach instytucjonalnych, szkolić odpowiedni personel i zidentyfikować fora, które umożliwią im znalezienie odpowiednich informacji.

⁴ Röschel, L et al, Stan przyrody w UE – dokument metodologiczny. Metodologie w ramach Dyrektyw Przyrodniczych, raportowanie za lata 2013-2018 i analiza Stanu Natura 2000. Dokument techniczny ETC/BD 2/2020, sprawozdanie ETC/BD dla EEA.

⁵ Zob. EMODnet Seabed Habitats i EUSeaMap na <https://marine.copernicus.eu/services/use-cases/copernicus-marine-sup-port-emodnet-seabed-habitats>.

⁶ Konsorcjum AMBER, The AMBER Barrier Atlas. Pan-europejska baza danych sztucznych barier dla cieków wodnych. Wersja 1.0 z 29 czerwca 2020 r. <https://amber.international/european-barrier-atlas/>.

⁷ Zob. stronę EU Pollinator Information Hive pod adresem <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+monitoring+framework>.

⁸ Badanie gleby UE LUCAS to oparte na próbkach badanie, które mierzy poziomy dwutlenku węgla w glebie w ponad 25 000 punktów na terytorium całej UE – ale zbiór danych nie jest wystarczająco obszerny, aby naprawdę zaspokoić potrzeby wskaźnika NRL.

⁹ Komisja Europejska, Wniosek dotyczący DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie monitorowania i odporności gleb (prawo o monitorowaniu gleb) COM/2023/416 wersja ostateczna, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX-3A52023PC0416&%3Bqid=1706624227744>.

Ramka 2 Raportowanie w ramach Dyrektywy Siedliskowej a mapowanie i kwantyfikacją siedlisk w ramach Artykułów 4 i 5 NRL i uzupełnianie luk w wiedzy w związku z przygotowaniem KPOZP.

RAMKA 2 – MAPOWANIE I KWANTYFIKACJA OBSZARÓW EKOSYSTEMÓW LĄDOWYCH, SŁODKOWODNYCH I PRZYBRZEŻNYCH ORAZ MORSKICH – ADRESOWANIE LUK W WIEDZY

Głównym źródłem danych dla oszacowania obszaru siedlisk lądowych, słodkowodnych i przybrzeżnych oraz ich stanu jest raportowanie przez państwa członkowskie w ramach Dyrektywy Siedliskowej UE (Artykuł 17). Wszelkie niepewności lub luki w tych informacjach stanowią wyzwania dla procesu planowania odbudowy.

Państwa członkowskie raportują oszacowany obszar siedliska w kilometrach kwadratowych (jako minimalno-maksymalny przedział lub najlepszą pojedynczą wartość) oraz obecność siedliska na mapie kwadratów 10-kilometrowych. Muszą podać, czy obszar siedliska został uzyskany za pomocą pełnego badania wszystkich wystąpień siedliska, oszacowania na podstawie częściowego badania i modelowania, czy oszacowania eksperckiego. Dane te są dostępne w EEA¹⁰. Dla okresu raportowania 2013-2018 pojawiły się pewne wyraźne problemy z jakością oszacowań obszaru siedliska w niektórych raportach krajowych, które powinny zostać rozwiązane w następnym okresie, wraz z lukami w wiedzy, które skutkowały raportowaniem stanu niektórych obszarów jako nieznanych¹¹.

Niezależne opinie ekspertów są również ważne dla poprawy analizy danych. Kiedy EEA bada dane raportowane przez państwa członkowskie, przeprowadza konsultacje publiczne pozwalające na komentarze od szerokiego grona interesariuszy. Około 230 ważnych komentarzy zostało złożonych na temat danych z 2013-2018, pokazując znaczenie niezależnych opinii ekspertów w poprawie analizy danych¹².

Kilka rozwinień w mapowaniu siedlisk będzie wkrótce dostępnych, aby pomóc w wypełnieniu luk w wiedzy, więc ważne jest konsultowanie się z krajowymi ekspertami, aby upewnić się, że wszystkie dostępne dane są wykorzystywane¹³.

SYNERGIE I KOORDYNACJA

Państwa członkowskie muszą identyfikować synergie z łagodzeniem i adaptacją do zmian klimatu, ograniczaniem degradacji ziemi i zapobieganiem katastrofom oraz uwzględniać szereg (innych) polityk (patrz Sekcja 4 dotycząca spójności polityki) (Artykuły 14(9), (14) i (15)). Będą również identyfikować synergie z istniejącymi praktykami rolniczymi i leśnymi, które przyczyniają się do celów NRL (Artykuł 14(10)).

¹⁰ Publicznie dostępny w narzędziu internetowym EIONET art. 17 pod adresem <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>.

¹¹ Ogólnie rzecz biorąc, 4,6% z 818 ocen siedlisk w latach 2013-18 zostało zgłoszonych jako siedliska o nieznanym stanie. Wskaźnik EEA pod adresem <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/conservation-status-of-habitats-under>.

¹² Röschel, L et al, Stan przyrody w UE – dokument metodologiczny. Metodologie w ramach Dyrektyw Przyrodniczych, raportowanie za lata 2013-2018 i analiza Stanu Natura 2000. Dokument techniczny ETC/BD 2/2020, sprawozdanie ETC/BD dla EEA.

¹³ Na przykład nowy irlandzki strategiczny projekt przyrodniczy LIFE SNaP Ireland (2024-2032) zbuduje zintegrowaną platformę danych w celu konsolidacji i zarządzania wszystkimi danymi związanymi z ochroną przyrody w Irlandii, włączając w to sprawozdawczość i udostępnianie. W ramach projektu wdrożone zostaną ustalenia dotyczące udostępniania danych i wykazana realizacja i opłacalność środków ochronnych, z identyfikacją obszarów wymagających przyszłej interwencji. Innym przykładem jest projekt INTERREG Connecting Nature w Austrii i Czechach (2017-2021), który połączył sześć dużych obszarów chronionych w celu mapowania korzyści ekologicznych, a zwłaszcza mapowania i ochrony szlaków migracji dużych drapieżników między tymi obszarami (zob. https://www.at-cz.eu/at/ibox/pa-2-umwelt-und-ressourcen/atcz45_connat-at_cz).

Będą musiały koordynować opracowanie swojego KPOZP z mapowaniem obszarów do spełnienia ich krajowego wkładu w kierunku celu 2030 w zakresie energii odnawialnej oraz wyznaczaniem obszarów przyspieszenia energii odnawialnej (patrz sekcja 4 dotycząca spójności polityki) (Artykuł 14(13)).

Wreszcie, będą musiały starać się promować synergie z KPOZP innych państw członkowskich, zwłaszcza dla ekosystemów transgranicznych lub gdy dzielą region lub podregion morski (Artykuł 14(17)).

REKOMENDACJA 2.

IDENTYFIKACJA I WYKORZYSTANIE SYNERGII Z KRAJOWYMI PLANAMI ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH INNYCH PAŃSTW CZŁONKOWSKICH.

Istnieją możliwości współpracy państw członkowskich podczas przygotowywania i opracowywania swoich KPOZP, zwłaszcza w odniesieniu do ekosystemów transgranicznych. Krajowe organizacje pozarządowe mogą identyfikować te synergie i tworzyć partnerstwa, aby wspierać te inicjatywy i znajdować możliwości, takie jak dzielenie się informacjami i współpraca przy wdrażaniu środków odbudowy.

✓ UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Państwa członkowskie muszą włączyć społeczeństwo i wszystkich innych odpowiednich interesariuszy od początku procesu przygotowawczego i upewnić się, że proces ten jest otwarty, przejrzysty, inkluzywny i efektywny (Artykuł 14(20)).

REKOMENDACJA 3. ▶ NALEŻY ZAANGAŻOWAĆ PODMIOTY SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO I ZAINTERESOWANE STRONY OD POCZĄTKU PROCESU PRZYGOTOWAWCZEGO.

Chociaż obowiązek wynikający z NRL jest sam w sobie dość słaby, to jednak jego poparcie stanowią szczegółowe przepisy Konwencji z Aarhus w sprawie udziału społeczeństwa i późniejsze orzecznictwo dotyczące planów, programów i polityk związanych ze środowiskiem¹⁴. Zgodnie z art. 7 Konwencji z Aarhus, strony zobowiązane są do stworzenia odpowiednich, sprawiedliwych i przejrzystych ram dla społeczeństwa dla potrzeb udziału w przygotowywaniu planów dotyczących środowiska. W związku z tym państwa członkowskie muszą:

- **Zidentyfikować odpowiednie zainteresowane strony**, które mogą uczestniczyć w procesie planowania, co w przypadku KPOZP odnosi się do specjalistów naukowych, organizacji pozarządowych, społeczności lokalnych, młodzieży, a także właścicieli gruntów, rolników i rybaków, którzy będą odgrywać decydującą rolę we wdrażaniu NRL.
- **Zapewnić im możliwość wniesienia wkładu**, dzielenia się swoją wiedzą i wiedzą ekspercką oraz przekazywania wskazówek i zaleceń dotyczących wdrażania celów.
- **Zapewnić im niezbędne informacje** wymagane do skutecznego wniesienia wkładu w przygotowanie KPOZP, zapewniając spójny dialog między społeczeństwem a odpowiednimi instytucjami.
- **Zapewnić im wystarczającą ilość czasu** na otrzymanie informacji o trwającym procesie, oraz na przygotowanie się do skutecznego uczestnictwa, co zgodnie z Konwencją oznacza, że Strony muszą należycie uwzględnić ich wkład w wynikach procesu uczestnictwa i finalizacji KPOZP.
- **Państwa członkowskie powinny również zidentyfikować istniejące struktury w celu umożliwienia udziału społeczeństwa** (takie jak te związane z siecią Natura 2000) oraz, jeśli to konieczne, stworzyć nowe odpowiednie instytucje dla potrzeb udziału.
- **Państwa członkowskie powinny organizować i nagłaśniać konsultacje publiczne** w trakcie całego procesu przygotowawczego i przed złożeniem planu, a także wspierać podejścia oddolne, które sprzyjają współpracy, na przykład między obywatelami, rolnikami i organizacjami środowiskowymi. Ponadto, po złożeniu i sfinalizowaniu KPOZP, państwa członkowskie muszą zapewnić, że członkowie społeczeństwa mogą również zakwestionować treść planów lub elementy proceduralne¹⁵.

¹⁴ Art. 7 Konwencji z Aarhus. Zob. również Zawiadomienie Komisji w sprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (2017/C 275/01), [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818\(02\)&from=PT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818(02)&from=PT).

¹⁵ Więcej informacji można znaleźć w dokumencie UNECE, Zalecenia z Maastricht dotyczące środków promowania efektywnego udziału opinii publicznej w procesie decyzyjnym w dziedzinie środowiska, przygotowanym w ramach Konwencji z Aarhus, ISBN 978-92-11-17089-4. <https://unece.org/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>.

W jaki sposób państwa członkowskie mogą ułatwić przygotowanie Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych?

✓ **MAKSYMALNE WYKORZYSTANIE DOSTĘPNYCH NARZĘDZI**

Art. 14 NRL zachęca również państwa członkowskie do korzystania z istniejących lub przyszłych narzędzi, które mogą być dla nich przydatne podczas przygotowywania KPOZP. Nie stanowią one wymogów prawnych, ale mogą być wykorzystywane przez państwa członkowskie jako wsparcie, pomoc lub wytyczne. Zachęca się państwa członkowskie do:

- Korzystania z ram przewodnich, które Komisja może przyjąć w drodze aktu wykonawczego w celu realizacji art. 12 (odbudowa ekosystemów leśnych) (art. 14 ust. 7).
- Wspierania wdrażania prywatnych lub publicznych systemów wsparcia z korzyścią dla zainteresowanych stron, które będą wdrażać środki odbudowy (art. 14 ust. 12).
- Opracowania metodologii uzupełniającej metodologię określoną w Załączniku IV w celu monitorowania cech krajobrazu o wysokiej różnorodności, w odniesieniu do których Komisja zapewnia wytyczne dotyczące ram takich metodologii (art. 14 ust. 7).
- Wykorzystania środków odbudowy wymienionych w Załączniku VII (art. 14 ust. 16 lit. a)).
- Wykorzystania regionalnych struktur współpracy instytucjonalnej na rzecz ekosystemów morskich, takich jak HELCOM i OSPAR (art. 14 ust. 8).

REKOMENDACJA 4.

NALEŻY WYJŚĆ POZA ŚCIŚLE PRAWNIE WIAŻĄCE WYMOGI I W PEŁNI WYKORZYSTAĆ DOSTĘPNE NARZĘDZIA, ZGODNIE Z ZACHĘTĄ ZE STRONY NRL, ABY ZMAKSYMALIZOWAĆ AMBICJE I SKUTECZNOŚĆ PLANÓW.

Takie dobrowolne narzędzia zapewniają dodatkowe wsparcie odpowiednim instytucjom, których zadaniem jest przygotowywanie i opracowywanie planów, potencjalnie zwiększając ich skuteczność i prawdopodobieństwo pomyślnego wdrożenia w terenie. Nie wolno ich przeoczyć.

KROK 2

OPRACOWANIE KRAJOWYCH PLANÓW ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Co państwa członkowskie są zobowiązane uwzględnić w swoich Krajowych Planach Odbudowy Zasobów Przyrodniczych?

Zgodnie z podejściem stopniowym, plany obejmą okres do 2050 r., a pośrednie terminy realizacji celów określono w art. 4-13. Państwa członkowskie zobowiązane są do przedstawienia opisu tylko na okres do 2032 r. oraz strategicznego przeglądu na okres późniejszy (art. 15 ust. 1 i 2). Opracowując KPOZP, państwa członkowskie powinny dążyć do przedstawienia jak najbardziej szczegółowej wizji na okres po 2032 r. Ma to na celu zapewnienie, że planowanie odbudowy nie stanowi refleksji po fakcie i jest odpowiednio zintegrowane z innymi procesami politycznymi.

✓ WSZYSTKIE CELE EKOSYSTEMU

W odniesieniu do wszystkich celów specyficznych dla ekosystemu (art. 4-12), państwa członkowskie muszą uwzględnić w swoich KPOZP ilościowe określenie obszarów, które wymagają odbudowy, aby osiągnąć cele, a także orientacyjne mapy potencjalnych obszarów do odbudowy (art. 15 ust. 3 lit. a)).

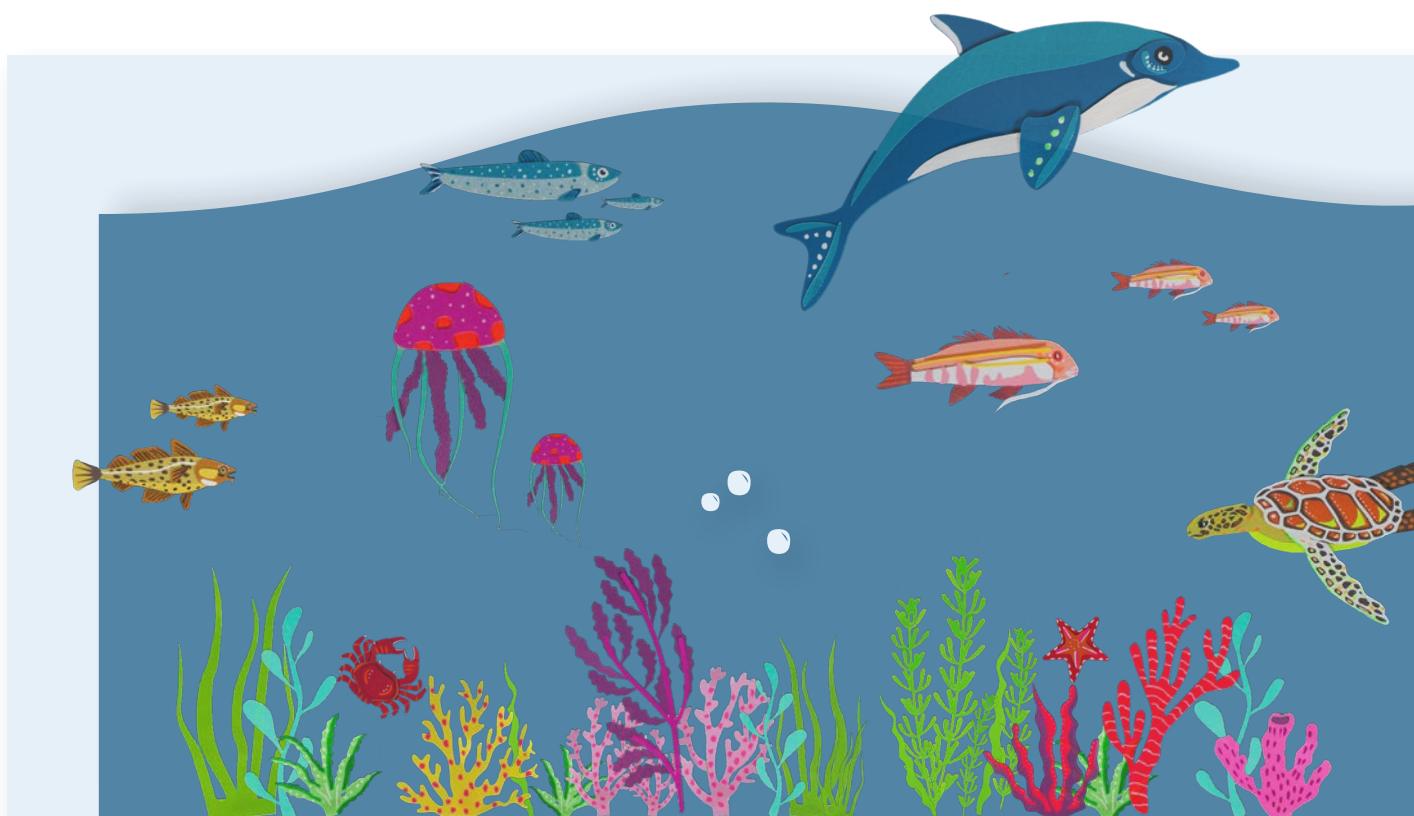
Plany muszą również opisywać planowane środki i ich harmonogram, określając, czy są one planowane lub wprowadzone w ramach sieci Natura 2000 czy też nie (art. 15 ust. 3 lit. c) i n)). Muszą one zawierać specjalną sekcję dotyczącą dostosowanych środków, które należy przyjąć dla regionów najbardziej oddalonych, w stosownych przypadkach (art. 15 ust. 3 lit. o)).

REKOMENDACJA 5.

NALEŻY WŁAŚCIWIE PLANOWAĆ I WDRAŻAĆ ŚRODKI W RAMACH SIECI NATURA 2000 I POZA NIĄ.

NRL wzywa państwa członkowskie do priorytetowego traktowania środków odbudowy ekosystemów lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych na obszarach Natura 2000 do 2030 r. Ukierunkowanie na obszary chronione i siedliska gatunków chronionych (już wyznaczone lub takie, które mają zostać wkrótce wyznaczone) powinno rzeczywiście stanowić punkt wyjścia przy wdrażaniu środków odbudowy. Jednakże przyjęcie bardziej systemowego i zintegrowanego podejścia do ochrony i odbudowy zasobów przyrodniczych jest niezbędne, zważywszy, że znajduje ono odzwierciedlenie w celach specyficznych dla ekosystemu, które nie koncentrują się na statusie ochrony danego obszaru (art. 8-12). Równocześnie odbudowa wewnątrz obszarów Natura 2000 może nie być **wystarczająca** do osiągnięcia celów art. 4. Państwa członkowskie powinny zrównoważyć odbudowę ekosystemów zarówno w ramach sieci Natura 2000, jak i poza nią, zwłaszcza że środki odbudowy wzajemnie się wzmacniają, a ich pozytywny wpływ może wykraczać poza docelowe ekosystemy.

Ponadto państwa członkowskie muszą wyjaśnić, w jaki sposób monitorują obszary podlegające odbudowie. Muszą opisać proces oceny skuteczności środków i ich przeglądu w razie konieczności (art. 15 ust. 3 lit. p)). Monitorowanie stanu siedliska obejmuje cztery kluczowe elementy:

1. Wiedzę o tym, co należy mierzyć – państwa członkowskie muszą dysponować metodą monitorowania swoich siedlisk wymienionych w Załączniku I, która określa kluczowe cechy ekologiczne (struktury i funkcje fizyczne, biologiczne oraz krajobrazowe) kluczowe dla każdego siedliska (np. odpowiednie warunki hydrologiczne, obecność typowych gatunków, brak oznak degradacji);
2. Wiedzę o tym, ile wystarczy, aby siedlisko było w dobrym stanie – poprzez określenie progów lub deskryptorów jakościowych dla każdej cechy siedliska;
3. Posiadanie solidnego protokołu badań i pobierania próbek dla każdego siedliska;
4. Wykorzystanie systematycznej metody łączenia danych z badań w wynik dla całego regionu¹⁶.

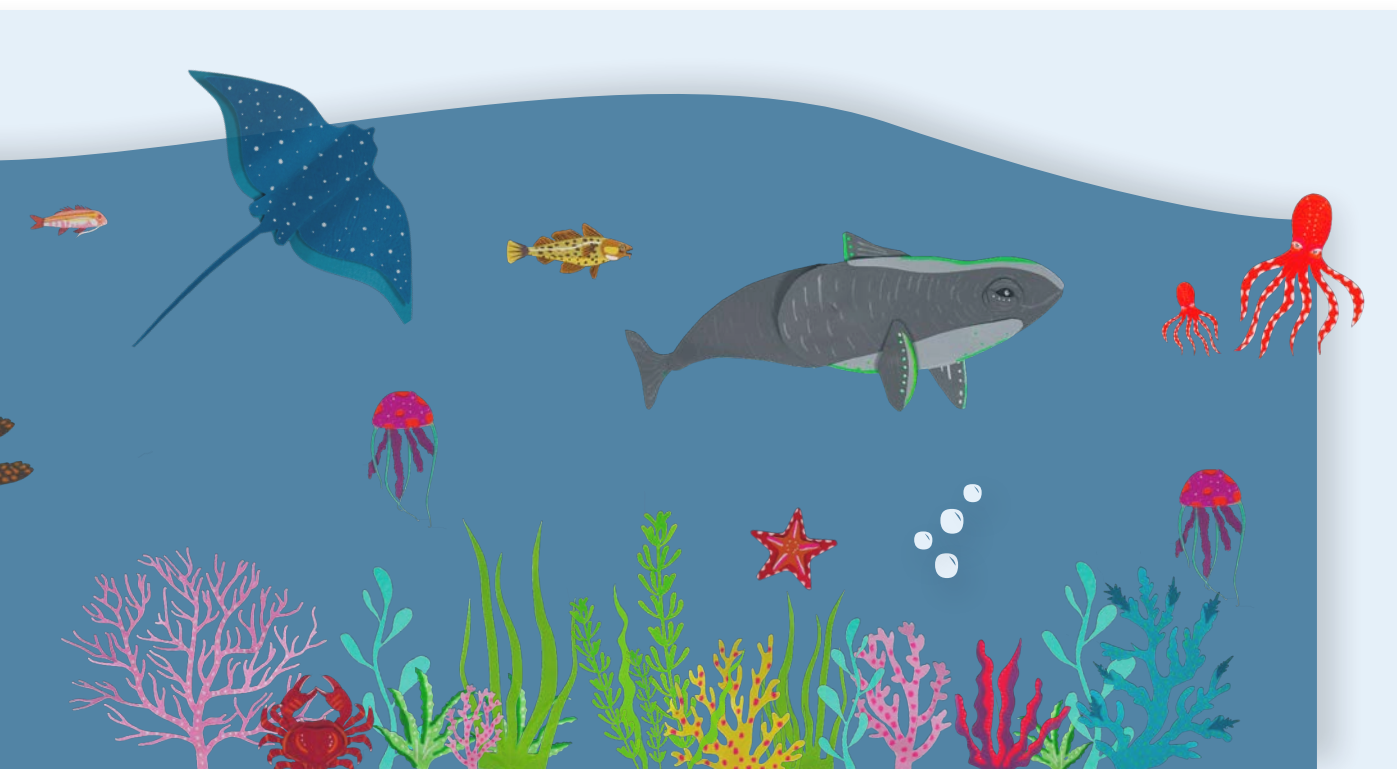
Monitorowanie obszarów podlegających odbudowie należy przeprowadzać na tyle często, aby umożliwić korekty środków odbudowy, jeśli się nie sprawdzają. Jest to szczególnie istotne w przypadku siedlisk silnie dotkniętych zmianą klimatu – na przykład terenów podmokłych i siedlisk przybrzeżnych – ponieważ nie zawsze można z całą pewnością przewidzieć powodzenie środków odbudowy.

REKOMENDACJA 6.

NALEŻY JAK NAJSZYBCIEJ I W REGULARNYCH ODSTĘPACH CZASU ROZPOCZĄĆ MONITOROWANIE ŚRODKÓW ODBUDOWY.

Państwa członkowskie związane są określonymi wymogami dotyczącymi monitorowania, które opisano w art. 19. Monitorowanie środków odbudowy powinno przebiegać zgodnie ze znormalizowanymi metodami gromadzenia danych i być raportowane za pośrednictwem systemu EEA, wraz ze zharmonizowanymi wskaźnikami między krajami i regionami w celu zapewnienia właściwej porównywalności wyników. Wyniki monitorowania muszą być przejrzyste i regularnie publikowane. Dla społeczeństwa obywatelskiego stanowią one istotny sposób monitorowania i weryfikowania postępów w realizacji celów.

¹⁶ W ramach projektu finansowanego przez Komisję opracowywane są wytyczne dotyczące oceny i monitorowania stanu rodzajów siedlisk wymienionych w Załączniku I, które zostaną opublikowane w 2025 r.

Państwa członkowskie muszą wskazać, w jaki sposób zapewniają trwałe, długoterminowe i zrównoważone skutki (art. 15 ust. 3 lit. q)). Muszą również poczynić przewidywania dotyczące spodziewanych skutków społeczno-gospodarczych i korzyści wynikających z wdrożenia środków odbudowy (art. 15 ust. 3 lit. s)) (ramka 3). Chociaż środki odbudowy mogą mieć skutki społeczno-gospodarcze dla zainteresowanych stron i/lub społeczności, to wiążą się one również z niezliczonymi korzyściami społeczno-gospodarczymi dla zainteresowanych stron na poziomie lokalnym i ogólnie dla społeczeństwa.

RAMKA 3 – KORZYŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZE WYNIKAJĄCE ZE ŚRODKÓW ODBUDOWY

Odbudowa przyrody może przynieść zainteresowanym stronom wiele korzyści społeczno-gospodarczych. Korzyści społeczne obejmują poprawę zdrowia ludzi dzięki usługom ekosystemowym, poprzez:

- Zwiększenie bezpieczeństwa żywności i zagwarantowanie bardziej odżywczej żywności;
- Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i ekspozycji na hałas;
- Poprawę zdrowia psychicznego i fizycznego;
- Budowanie odporności na przyszłe choroby zakaźne i pandemie
- Budowanie odporności na ekstremalne zdarzenia pogodowe i katastrofy nasilone przez zmianę klimatu, a tym samym zmniejszenie liczby potencjalnie dotkniętych nimi osób¹⁷.

Korzyści gospodarcze generowane są głównie przez świadczenie zdrowych usług ekosystemowych, od których zależy wiele sektorów gospodarki. Obejmują one, m. in., zapewnienie plonów, zaopatrzenie w wodę i usługi związane z jakością wody oraz usługi związane z łagodzeniem skutków powodzi. Inne korzyści gospodarcze mogą obejmować tworzenie nowych i utrzymanie istniejących miejsc pracy związanych z obszarami przyrodniczymi oraz pobudzanie nowych działań przedsiębiorczych związanych z odbudową¹⁸.

KONKRETNY PRZYKŁAD KORZYŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH WYNIKAJĄCYCH Z PROJEKTU ODBUDOWY

Na przykład w Danii dzięki odbudowie rzeki Skjern zwiększyła się powierzchnia obszarów podmokłych, co przyniosło korzyści lokalnym gatunkom i docelowo doprowadziło do utworzenia parku narodowego, który od momentu powstania przyciąga tysiące turystów. Badanie wykazało, że projekty odbudowy wzdłuż rzeki przyniosły korzyści finansowe w perspektywie długoterminowej i można je zakwalifikować jako właściwą inwestycję publiczną, ponieważ wygenerowane lokalne możliwości gospodarcze w znacznym stopniu przewyższyły początkowe koszty projektu¹⁹.

¹⁷ The Ecologic Institute, Dlaczego odbudowa zasobów przyrodniczych ma kluczowe znaczenie dla poprawy zdrowia i dobrostanu ludzi? grudzień 2022, https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/7_Nature-Restoration-and-Health-and-Well-being.pdf.

¹⁸ WWF, Korzyści gospodarcze wynikające z inwestowania w odbudowę zasobów przyrodniczych, 2021, https://wwf.eu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_factsheet_nature_restoration_soc_economic_web.pdf oraz IEEP, Dlaczego odbudowa zasobów przyrodniczych ma kluczowe znaczenie dla utrzymania miejsc pracy i korzyści gospodarczych wynikających ze zdrowych usług ekosystemowych?, grudzień 2022,

¹⁹ Dubgaard, A, Kallesøe, M F, Petersen, M L i Ladenburg, J, Analiza kosztów i korzyści projektu odbudowy rzeki Skjern. Social Science Series No 10, 2002 (Royal Veterinary and Agricultural University).

REKOMENDACJA 7.

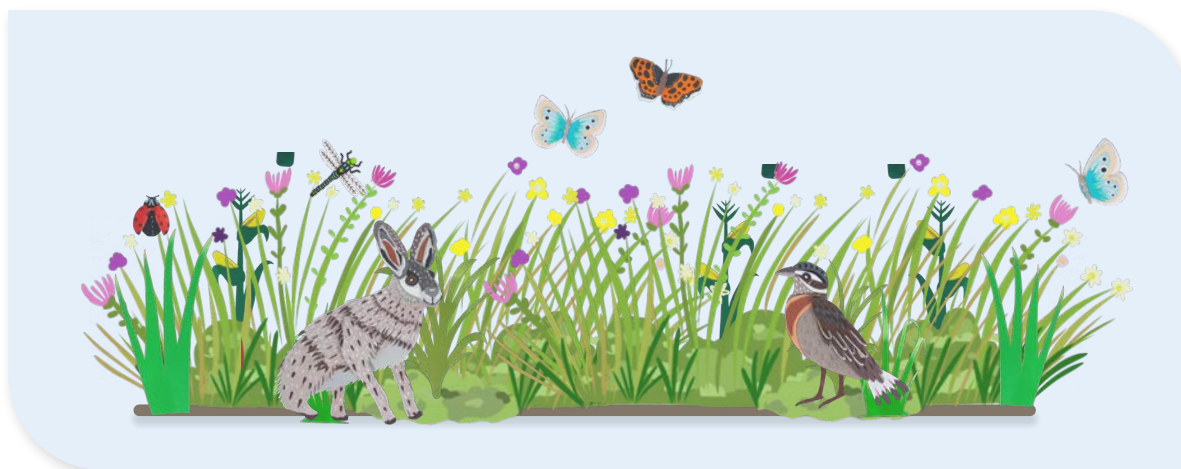
NALEŻY KORZYSTAĆ Z KORZYŚCI SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH WYNIKAJĄCYCH ZE ŚRODKÓW ODBUDOWY W CELU ZŁAGODZENIA ICH POTENCJALNEGO WPŁYWU NA ZAINTERESOWANE STRONY, KTÓRYCH DOTYCZĄ I UZYSKANIA ICH WSPARCIA.

Przewidywanie i, jeśli to możliwe, określenie ilościowe skutków społeczno-gospodarczych i korzyści wynikających z projektów odbudowy ma kluczowe znaczenie dla zrozumienia ich krótko- i długoterminowej wartości dla zainteresowanych stron i społeczności lokalnych. Co więcej, koordynacja z zainteresowanymi stronami, których dotyczą, ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia, że środki odbudowy są właściwie postrzegane i akceptowane. Wiąże się to z oceną i mapowaniem potencjalnego wpływu środków, podkreślaniem ich potencjalnych dodatkowych korzyści i unikaniem jakiegokolwiek nakładania działań karnych w celu zapewnienia wsparcia ze strony społeczności i zainteresowanych stron, których dotyczą. Może to obejmować, na przykład, położenie nacisku w KPOZP na potencjał środków w zakresie tworzenia lub wspierania miejsc pracy, przyczyniania się do dostosowania do zmiany klimatu poprzez zmniejszenie ryzyka powodzi lub suszy, poprawy jakości powietrza, a tym samym zdrowia ludzi itp.

✓ **SZCZEGÓŁOWE CELE EKOSYSTEMOWE (ART. 4 I 5)**

W odniesieniu konkretnie do art. 4 i 5, plany muszą zawierać specjalną sekcję dotyczącą środków wdrożonych w celu zapewnienia, że stan chronionych rodzajów siedlisk jest znany w przypadku co najmniej 90% obszaru wszystkich rodzajów siedlisk wymienionych w Załączniku I w ekosystemach lądowych, przybrzeżnych i słodkowodnych do 2030 r. oraz w przypadku całości obszaru do 2040 r. (istnieją nieco bardziej szczegółowe wymogi w przypadku różnych rodzajów siedlisk morskich w Załączniku II) (art. 15 ust. 3 lit. d))²⁰.

Plany muszą również wskazywać wprowadzone środki, które mają na celu zapewnienie, że obszary objęte rodzajami siedlisk wymienionych w Załącznikach I i II, gdzie wdrożono środki odbudowy i osiągnięto właściwy stan, nie ulegną pogorszeniu w przypadku każdego obszaru odbudowy. Ponadto muszą opisać środki zapobiegające znacznemu pogorszeniu stanu siedlisk gatunków chronionych w UE na obszarach objętych dodatkową odbudową, gdzie osiągnięto wystarczającą jakość (art. 15 ust. 3 lit. f) i art. 15 ust. 3 lit. h) (ramka 4).

²⁰ Ogólnie rzecz biorąc, 4,6% z 818 ocen siedlisk w latach 2013-18 zostało zgłoszonych jako siedliska o nieznanym stanie. Wskaźnik EEA na <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/conservation-status-of-habitats-under>. Państwa członkowskie, na terytorium których wiele siedlisk to siedliska o nieznanym stanie, będą musiały poświęcić czas na zbadanie tych obszarów, zanim będą mogły rozpocząć starania na rzecz ich odbudowy, co będzie oznaczać, że będą musiały dołożyć dodatkowych starań w swoich przyszłych KPO, aby do 2050 r. osiągnąć cel dla tych siedlisk.

RAMKA 4 – WYMOGI NIEPOGARSZANIA STANU

NRL obejmuje wymóg zapobiegania znaczącemu pogorszeniu stanu obszarów podlegających odbudowie, które osiągnęły dobry stan, oraz obszarów, na których występują siedliska lądowe i morskie wymienione w Załącznikach I i II. Wymóg ten będzie mierzony na poziomie rodzaju siedliska.

Tekst prawny rozróżnia sposoby zastosowania wymogu niepogarszania stanu do tych różnych obszarów.

W przypadku obszarów podlegających środkom odbudowy, na których osiągnięto dobry stan i wystarczającą jakość siedlisk gatunków, państwa członkowskie związane są obowiązkiem „opartym na środkach”, zgodnie z którym muszą wprowadzić określone środki, które „mają na celu zapewnienie”, że nie nastąpi „znaczące” pogorszenie stanu (art. 4 ust. 11 i art. 5 ust. 9). Innymi słowy, państwa członkowskie nie muszą zapewniać, że nie nastąpi „znaczące” pogorszenie, ale raczej tylko wprowadzić właściwe środki, które mogą prowadzić do uniknięcia takiego pogorszenia.

W przypadku obszarów, na których występują rodzaje siedlisk wymienione w Załączniku I i II do NRL i które są w dobrym stanie lub są wymagane do osiągnięcia celów odbudowy określonych w art. 4 ust. 17 i art. 5 ust. 14, podlegają one (słabszemu) opartemu na staraniach obowiązkowi, aby „dążyć do wprowadzenia” niezbędnych środków zapobiegających znacznemu pogorszeniu stanu (art. 4 ust. 12 i art. 5 ust. 10). W tym drugim przypadku państwa członkowskie muszą jedynie podjąć próbę wprowadzenia właściwych środków w celu uniknięcia „znacznego” pogorszenia stanu obszarów. Ze względu na charakter powyższych obowiązków, ich przestrzeganie należy oceniać w poszczególnych przypadkach.

W odniesieniu do art. 9, państwa członkowskie muszą sporządzić spis wszystkich sztucznych barier dla łączności wód powierzchniowych oraz barier, które konkretnie zidentyfikowano do usunięcia. Muszą również wskazać plan usunięcia tych barier, które powinny być przede wszystkim przestarzałe (te, które nie są już wymagane do wytwarzania energii odnawialnej, żeglugi śródlądowej, zaopatrzenia w wodę, ochrony przeciwpowodziowej lub innych zastosowań zgodnie z art. 9 ust. 2). Ponadto muszą wyszczególnić długość rzek o swobodnym przepływie, która ma zostać osiągnięta dzięki środkom (szacowaną od 2020 r. do 2030 r. i do 2050 r.) oraz wszelkie inne odpowiednie środki na rzecz osiągnięcia celów artykułu (art. 15 ust. 3 lit. i)).

W przypadku art. 11 i 12 państwa członkowskie muszą uwzględnić wskaźniki dla ekosystemów rolnych i leśnych, które wybrały spośród dostępnych wskaźników, oraz sposób, w jaki są one odpowiednie do wykazania postępów w zwiększaniu różnorodności biologicznej na tych obszarach (art. 15 ust. 3 lit. j) i l) (ramka 5).

RAMKA 5 – WSKAŹNIKI EKOSYSTEMÓW ROLNYCH I LEŚNYCH

W ramach NRL państwa członkowskie mają swobodę wyboru z listy wskaźników związanych z ekosystemami rolnymi i leśnymi. Jednakże w innych wnioskach prawnych, które obecnie znajdują się w fazie negocjacji, niektóre wskaźniki mogą stać się dla państw członkowskich obowiązkowe, zwłaszcza na mocy prawa o monitorowaniu lasów i prawa o monitorowaniu gleb. W związku z tym państwa członkowskie mogą uznać za rozsądne i rozsądne rozpoczęcie prowadzenia sprawozdawczości na temat wszystkich wskaźników z wyprzedzeniem i uniknięcie przyszłych obciążeń administracyjnych związanych z koniecznością prowadzenia sprawozdawczości na temat nowych wskaźników, gdy staną się one obowiązkowe.

W odniesieniu do art. 13 państwa członkowskie muszą opisać swój wkład w realizację celu polegającego na zasadzeniu dodatkowych trzech miliardów drzew w UE (art. 15 ust. 3 lit. m)).

REKOMENDACJA 8.

KPOZP MUSZĄ ZAWIERAĆ WYSOKI POZIOM SZCZEGÓŁOWOŚCI I OPARTE NA DOWODACH INFORMACJE ZWIĄZANE Z RÓŻNYMI CELAMI EKOSYSTEMOWYMI I ELEMENTAMI HORYZONTALNYMI ORAZ MUSZĄ BYĆ PUBLICZNIE DOSTĘPNE.

Informacje te mogą następnie zostać wykorzystane przez podmioty społeczeństwa obywatelskiego zaangażowane w proces w celu weryfikacji informacji i oceny, czy środki są właściwe i zgodne z wymogami oceny (zob. **rekomendacje 3 i 11**).

ELEMENTY HORYZONTALNE

KPOZP będą musiały zawierać specjalną sekcję dotyczącą synergii ze zmianą klimatu, wyjaśniającą, w jaki sposób państwa członkowskie rozważają znaczenie scenariuszy zmiany klimatu dla potrzeb planowania i rodzaju wymaganych środków odbudowy oraz w jaki sposób środki te mogą zminimalizować wpływ zmiany klimatu na przyrodę i zapobiegać klęskom żywiołowym lub łagodzić ich skutki. Plany muszą również uwzględniać synergie z kluczowymi politykami związanymi z klimatem, energią i ryzykiem klęsk żywiołowych, a także Wspólną Polityką Rolną (WPR) i Wspólną Polityką Rybołówstwa (WPRyb) (zob. sekcja 4 dotycząca spójności polityki) (art. 15 ust. 3 lit. t), ust. 4 i ust. 5).

Państwa członkowskie muszą również wyjaśnić proces przygotowywania i ustanawiania planów, w jaki sposób umożliwiają one skuteczny **udział społeczeństwa** oraz w jaki sposób uwzględniły potrzeby społeczności lokalnych (zob. **rekomendacja 3**) (art. 15 ust. 3 lit. w)).

KPOZP muszą również zawierać sekcję dotyczącą szacunkowych potrzeb **finansowych** i środków związanych z wdrażaniem środków odbudowy, włączając w to sposób, w jaki państwa członkowskie wspierają zainteresowane strony, których dotyczą. Planowane środki finansowania mogą pochodzić ze źródeł publicznych lub prywatnych i należy je określić w KPOZP. Muszą również opisać **dotacje, które mogą mieć negatywny wpływ** na osiągnięcie celów (art. 15 ust. 3 lit. u) i v)). Dotacje odnoszą się do wyników działań rządu, które zapewniają korzyści konsumentom lub producentom w celu uzupełnienia ich dochodów lub zmniejszenia ich kosztów. Można uznać, że dotacje mają negatywny wpływ, gdy mogą prowadzić do bezpośrednich lub pośrednich negatywnych skutków dla środowiska, które mogłyby utrudnić osiągnięcie celów NRL. Dotacje te mogą mieć formę, m. in., zwolnień podatkowych i ulg podatkowych związanych ze zużyciem energii z paliw kopalnych lub płatności bezpośrednich za stosowanie pestycydów lub nawozów²¹.

²¹ Komisja Europejska, Zestaw narzędzi dla potrzeb reformy dotacji szkodliwych dla środowiska w Europie: Raport końcowy, Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022 r., <https://circabc.europa.eu/ui/group/c1a5a4e9-7563-4d0e-9697-68d9cd24ed34/library/3e685dda-2269-487d-a253-28cfd23b7466/details>.

RAMKA 6 – W JAKI SPOSÓB FINANSOWANE BĘDZIE WDRAŻANIE PRAWA O ODBUDOWIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH?

Kwestia finansowania wdrażania NRL stanowi kluczowy temat podczas negocjacji. W ocenie skutków NRL oszacowano, że odbudowa 40% siedlisk wymienionych w Załączniku I do Dyrektywy Siedliskowej do 2030 r. będzie kosztować 8,2 mld euro rocznie w latach 2022-2030, włączając w to koszty odbudowy, odtworzenia, utrzymania oraz koszty administracyjne, ale z wyłączeniem kosztów dla innych ekosystemów. Fundusze unijne i krajowe pokryją większość potrzeb finansowych i mogą zostać uzupełnione prywatnymi źródłami finansowania.

Komisja Europejska otrzymała od ustawodawców zadanie sporządzenia sprawozdania na temat dostępnych środków finansowych na wdrożenie NRL i zaproponowania nowych środków w celu wyeliminowania luk finansowych rok po wejściu prawa w życie (art. 21 ust. 7). Proces ten będzie przebiegał równolegle z przygotowaniem kolejnych Wieloletnich Ram Finansowych (WRF) na lata 2028-2034, które określają długoterminowy budżet UE na ten okres. W związku z tym Komisja będzie musiała zbadać różne opcje finansowania wdrażania NRL, które mogą obejmować zarówno utrzymanie status quo, jak i zaproponowanie specjalnego funduszu na rzecz przyrody.

W międzyczasie państwa członkowskie będą musiały polegać na istniejących unijnych, krajowych i regionalnych instrumentach finansowania w celu sfinansowania swoich środków odbudowy²².

REKOMENDACJA 9.

NALEŻY OKREŚLIĆ ODPOWIEDNIE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA I UDOSTĘPNIĆ NIEZBĘDNE FINANSOWANIE ZE ŹRÓDEŁ PUBLICZNYCH I PRYWATNYCH.

Finansowanie środków odbudowy, które przyczynią się do osiągnięcia celów NRL, będzie wymagało od państw członkowskich starań w celu zidentyfikowania odpowiednich źródeł finansowania ze źródeł publicznych (unijnych i krajowych), a także bardziej innowacyjnych źródeł prywatnych. Zwłaszcza w odniesieniu do finansowania unijnego istotne będzie:

- **Lepsze wykorzystanie funduszy UE i budowanie zdolności** odpowiednich instytucji i krajowych organizacji pozarządowych do wykorzystania tych możliwości. W istocie, czasami brak im świadomości na temat dostępnych możliwości finansowania i warunków ubiegania się o takie finansowanie²³.
- **Włączenie finansowania odbudowy do innych celów wydatkowania.** Włączenie w główny nurt odnosi się do uwzględnienia określonych priorytetów w projektowaniu i wdrażaniu programów finansowania w celu zmaksymalizowania ich wkładu w inne cele polityki oraz wspierania ich

²² Przegląd sposobów przekazywania funduszy UE na odbudowę przyrody oraz szacunkowych kosztów odbudowy dla każdego państwa członkowskiego dostępny jest tutaj: IEEP i Ecologic Institute, Ile będzie kosztować wdrożenie prawa o odbudowie zasobów przyrodniczych i jaka pula środków finansowych jest dostępna? grudzień 2022 r. https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/4_-Nature-Restoration-Law-and-Funding.pdf.

²³ Komisja Europejska przeprowadziła w 2022 r. badanie na temat wyzwań, w obliczu których stoją zainteresowane strony, próbując uzyskać dostęp do finansowania unijnego dla projektów środowiskowych. Zebrane informacje zwrotne zostały wykorzystane do opracowania wytycznych podczas ubiegania się o fundusze na projekty środowiskowe w ramach obecnych WRF. Aby uzyskać więcej informacji, zob. Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Środowiska, Znajdź swój program finansowania UE na rzecz środowiska – Wsparcie dla środowiska w ramach wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 i NextGenerationEU, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/768079>.

#RESTORENATURE

synergii i spójności²⁴. Odbudowa zasobów przyrodniczych często ma synergiczne i wzajemnie wzmacniające się cele z innymi politykami środowiskowymi lub może stanowić sposób osiągnięcia takich celów. Na przykład odbudowa niektórych ekosystemów może przynieść korzyści w zakresie łagodzenia i dostosowania się do zmiany klimatu, a zatem istnieje możliwość sfinansowania środków odbudowy poprzez unijne cele finansowania w zakresie wydatków związanych z klimatem, które stanowią 30% całkowitego budżetu UE na lata 2021-2027. Można zbadać inne kombinacje polityk, takie jak wykorzystanie budżetów na poprawę jakości powietrza i wody w celu sfinansowania środków odbudowy, które mogą przyczynić się do osiągnięcia tych celów.

- Chociaż NRL nie wymaga od państw członkowskich ponownego przydziału finansowania w ramach WPR i WPRyb na środki odbudowy, nie oznacza to, że nie można tego zrobić. **Powiązane fundusze WPR²⁵ i WPRyb mogą zapewnić znaczne możliwości finansowania środków odbudowy zasobów przyrodniczych i włączania ich do głównego nurtu (zob. rekomendacja 14.).**
- **Włączenie swoich planów finansowania środków odbudowy do swoich Ram działań priorytetowych (PAF).** Te dokumenty planowania określają ich potrzeby finansowe i priorytety dla obszarów Natura 2000 na poziomie krajowym i/lub regionalnym oraz zamierzone środki finansowania z funduszy unijnych.
- **Komisja Europejska powinna przedstawić wniosek dotyczący funduszu na rzecz odbudowy zasobów przyrodniczych w kolejnych WRF.** Istnieje znaczna luka w finansowaniu dla różnorodności biologicznej²⁶, którą można wypełnić dzięki przeznaczeniu określonego finansowania na realizację celów i założeń NRL²⁷. Nie jest to samodzielne rozwiązanie; ma ono równoległe znaczenie z poprawą włączania środków odbudowy do innych części budżetu UE.

Państwa członkowskie powinny również zmobilizować **finansowanie prywatne i mieszane**, aby skierować dodatkowe inwestycje na cele odbudowy i ułatwić współpracę z firmami ubezpieczeniowymi w celu złagodzenia ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi. Na przykład współpraca z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym mogłaby zachęcić do korzystania z finansowania mieszanego w celu wspierania środków odbudowy. Państwa członkowskie muszą zbadać te możliwości i wskazać je jako potencjalne lub rzeczywiste źródła finansowania środków odbudowy w swoich KPOZPP. Metody należy jasno przedstawić i wyjaśnić w planach.

REKOMENDACJA 10.

NALEŻY WSPIERAĆ ZARZĄDCÓW/UŻYTKOWNIKÓW GRUNTÓW I WÓD ORAZ ZAPEWNIĆ IM MOŻLIWOŚCI I ŚRODKI ZACHĘTY DO ANGAŻOWANIA SIĘ W PROCES.

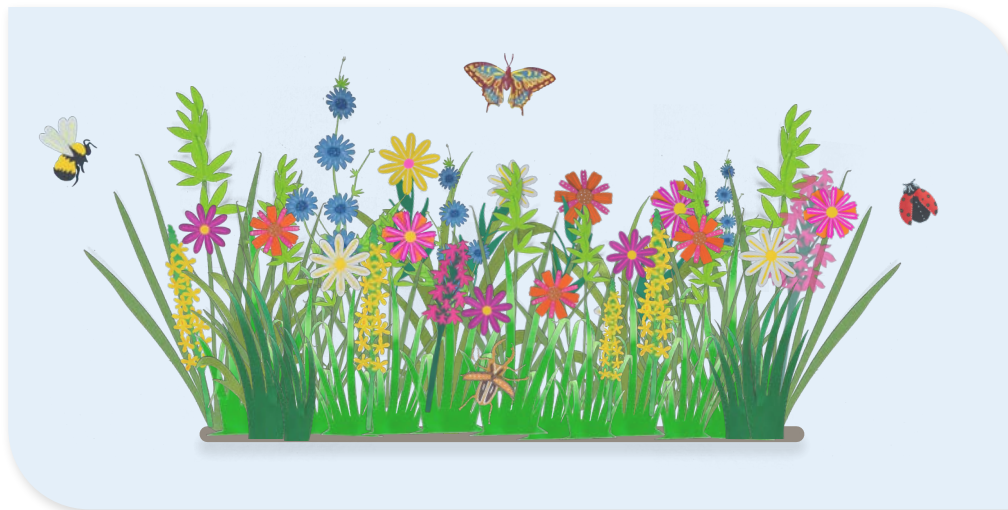
NRL jest wiążące dla państw członkowskich, nie dla zarządców/użytkowników gruntów i wód. Jednakże rolnicy, leśnicy, rybacy i inni zarządcy/użytkownicy gruntów przyczynią się do wdrożenia środków odbudowy w terenie. W związku z tym należy aktywnie się z nimi konsultować, angażować ich i wspierać w trakcie całego procesu, a także zapewnić im możliwości osiągnięcia zysku. Państwa

²⁴ Komisja Europejska, Architektura włączania kwestii klimatu do wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, SWD(2022) 225, https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/swd_2022_225_climate_mainstreaming_architecture_2021-2027.pdf.

²⁵ Plany strategiczne WPR obejmują możliwości finansowania odbudowy i sadzenia elementów krajobrazu, takich jak żywopłoty, drzewa, mury, rowy, niewielkie tereny podmokłe, a także pozostawianie gruntów odłogiem lub sadzenia mieszanek nasion. Działania te tworzą siedliska dzikiej przyrody na gruntach rolnych dla ptaków krajobrazu rolniczego, motyli, zapylaczy itp. Niektóre plany przewidują również finansowanie odbudowy na większą skalę – np. ponowne nawadnianie torfowisk i wyłączenie ich z użytkowania rolniczego, tworzenie łąk zalewowych poprzez zmianę przebiegu wałów wzdłuż rzek, zakładanie sadów i innych systemów rolno-leśnych dla ptaków krajobrazu rolniczego.

²⁶ Badanie przeprowadzone przez Komisję Europejską wykazało, że istnieje szacowana luka w finansowaniu w wysokości 18,69 mld euro rocznie, od 2021 r. do 2030 r., dla różnorodności biologicznej w UE. Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Środowiska, Nesbit, M., Whiteoak, K., Underwood, E. et al., Finansowanie i śledzenie różnorodności biologicznej – sprawozdanie końcowe, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/950856>.

²⁷ BirdLife International, Finansowanie naszej przyszłości: Propozycja gruntownego przeglądu Wieloletnich Ram Finansowych UE, grudzień 2023, https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2024/01/BL_Position-Paper_Funding-Our-Future_-_A-Proposal-to-Overhaul-the-EUs-Multiannual-Financial-Framework-1.pdf.

członkowskie muszą udoskonalić lub stworzyć systemy, które zapewnią tym podmiotom środki i możliwości wdrażania środków. Może to obejmować rekompensaty finansowe i środki zachęty, takie jak płatności za usługi ekosystemowe, certyfikaty, wytyczne i szkolenia.

O jakie zwolnienia (odstępstwa) mogą wnioskować państwa członkowskie?

✓ **ODSTĘPSTWA UWZGLĘDNIONE W KPOZP**

Państwa członkowskie mają możliwość korzystania z odstępstw, aby uzyskać zwolnienie z niektórych wymogów prawnych. Jeśli zdecydują się na uwzględnienie takich odstępstw, muszą określić to w swoich planach i wyjaśnić, w jaki sposób ich stosowanie nie zagraża osiągnięciu odpowiednich celów. Odstępstwa prawne są ściśle interpretowane, w związku z tym ich uzasadnienie i wyjaśnienia przez państwa członkowskie muszą być bardzo jasno wytłumaczone w KPOZP.

- Poza obszarami Natura 2000 państwa członkowskie mogą stosować **wymogi nie pogarszania stanu na poziomie regionu biogeograficznego** swojego terytorium dla każdego rodzaju siedliska i siedliska gatunku, jeżeli powiadomią o tym Komisję Europejską w ciągu sześciu miesięcy od wejścia prawa w życie (art. 4 ust. 13). Muszą opisać środki wyrównawcze podjęte w odniesieniu do każdego istotnego przypadku pogorszenia stanu oraz ich niezbędne monitorowanie i raportowanie. Muszą również wyjaśnić, w jaki sposób zapewnią, że nie wpłynie to na osiągnięcie celów określonych w art. 1, 4 i 5 (art. 15 ust. 3 lit. g)).
- Państwa członkowskie mogą **ponownie nawadniać mniejszą część torfowisk** niż wymagają tego cele określone w NRL, jeżeli łącznie spełnione zostaną następujące warunki: (i) ponowne nawadnianie może mieć znaczący negatywny wpływ na infrastrukturę, budynki, dostosowanie do zmiany klimatu lub inne interesy publiczne oraz (ii) ponowne nawadnianie nie może mieć miejsca na gruntach innych niż grunty rolne (art. 11 ust. 4). Muszą uzasadnić, dlaczego zdecydowały się skorzystać z tego odstępstwa w swoim KPOZP, przedstawiając dowody na spełnienie powyższych warunków (art. 15 ust. 3 lit. k) (ramka 7).
- Jeżeli państwa członkowskie uznają, że nie jest możliwe wprowadzenie niezbędnych środków odbudowy w celu **osiągnięcia właściwego obszaru referencyjnego dla określonego rodzaju siedliska przyrodniczego na 100% powierzchni**, mogą ustanowić niższy odsetek w przedziale od 90% do 100% (art. 4 ust. 5 i art. 5 ust. 3). Muszą uzasadnić, dlaczego nie jest to możliwe i wyjaśnić, w jaki sposób będą stopniowo wprowadzać niezbędne środki do 2050 r., aby osiągnąć ten odsetek (art. 15 ust. 3 lit. b)).
- W należycie uzasadnionych przypadkach państwa członkowskie mogą **wyłączyć bardzo pospolite i szeroko rozpowszechnione rodzaje siedlisk, które obejmują ponad 3% ich europejskiego terytorium** i dostosować swoje cele w zakresie odbudowy dla tego rodzaju siedlisk (art. 4 ust. 2). Muszą uzasadnić, w jaki sposób odsetek ten nie uniemożliwia osiągnięcia lub utrzymania właściwego stanu ochrony odpowiedniego rodzaju siedliska na krajowym poziomie biogeograficznym (art. 15 ust. 3 lit. e)).

RAMKA 7 – ZNACZENIE PONOWNEGO NAWADNIANIA TORFOWISK NA RZECZ ŁAGODZENIA ZMIANY KLIMATU

Elastyczność przyznana państwom członkowskim w zakresie ponownego nawadniania torfowisk w mniejszym stopniu niż określono w art. 11 wiąże się ze znacznym ryzykiem nieosiągnięcia celów określonych w prawie. Państwa członkowskie powinny dążyć do jak najściślejszego przestrzegania tych celów i korzystać z odstępstwa jedynie w wyjątkowych przypadkach oraz tam, gdzie jest to absolutnie konieczne.

Ponowne nawadnianie torfowisk przynosi wiele dodatkowych korzyści, z których najważniejsza to wkład w **łagodzenie zmiany klimatu** poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie pochłaniaczy dwutlenku węgla i sekwestracji. Ma to kluczowe znaczenie dla realizacji celów klimatycznych UE i osiągnięcia celu dotyczącego zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF)²⁸, ponieważ osiągnięcie celu neutralności klimatycznej w UE do 2050 r. wymaga odbudowy praktycznie wszystkich osuszonych torfowisk²⁹. Chociaż inwestycje w środki ponownego nawadniania mogą być znaczne, to są one w perspektywie długoterminowej opłacalne, ponieważ koszty finansowe braku działania znacznie przewyższają koszty wdrożenia i osiągnięcia celów NRL. Co więcej, ramy czasowe ponownego nawadniania torfowisk w celu uzyskania korzyści w zakresie emisji dwutlenku węgla są bardzo długie, co podkreśla znaczenie nieodkładania na później ponownego nawadniania i starań na rzecz odbudowy, ponieważ **opóźnienia utrudniłyby prawdopodobieństwo terminowego osiągnięcia celów klimatycznych UE**.

Ponadto rolnicy i zarządcy/użytkownicy gruntów, którzy mogą wdrożyć odbudowę i ponowne nawadnianie osuszonych torfowisk, mogą kwalifikować się do płatności za emisję dwutlenku węgla, albo z finansowania unijnego (w ramach WPR lub LIFE), albo za pośrednictwem rynków dwutlenku węgla³⁰.

ODSTĘPSTWA NIEUWZGLĘDNIONE W KPOZP

W KPOZP nie trzeba uwzględniać następujących odstępstw. Są to jednak istotne przepisy NRL i w związku z tym należy o nich wspomnieć.

Odstępstwa dotyczące obszarów energetycznych i wojskowych

Art. 6 i 7 dodają odstępstwa związane odpowiednio z energią ze źródeł odnawialnych i obroną narodową. Zgodnie z art. 6 zakłada się, że planowanie, budowa i eksploatacja infrastruktury energii odnawialnej leżą w nadrzędnym interesie publicznym. W normalnych okolicznościach i zgodnie z NRL, plany nadrzędnego interesu publicznego mogą zostać opracowane tylko wtedy, gdy nie są dostępne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne. Jednak zgodnie z art. 6 państwa członkowskie

²⁸ Rozporządzenie (UE) 2018/841 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030; Rozporządzenie (UE) 2023/839 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 kwietnia 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2018/841 w odniesieniu do zakresu stosowania, uproszczenia przepisów dotyczących sprawozdawczości i zgodności oraz określenia celów państw członkowskich na 2030 r., a także zmiany rozporządzenia (UE) 2018/1999 w odniesieniu do poprawy monitorowania, sprawozdawczości, śledzenia postępów i przeglądu.

²⁹ IEEP, Dlaczego odbudowa zasobów przyrodniczych ma kluczowe znaczenie dla łagodzenia zmian klimatu w UE? grudzień 2022 r. https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/1_Nature-Restoration-and-Climate-mitigation.pdf.

³⁰ Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Działań w dziedzinie Klimatu, Radley, G., Keenleyside, C., Frelih-Larsen, A. i in., Ustanawianie i wdrażanie opartych na wynikach mechanizmów upraw sprzyjających pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę w UE – Podręcznik wytycznych technicznych, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021. <https://data.europa.eu/doi/10.2834/056153>.

byłyby zwolnione z wymogu „niedostępności mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych”, pod warunkiem że wcześniej przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko lub ocenę oddziaływania na środowisko. Zgodnie z art. 7, obszary wykorzystywane do działań w zakresie obrony narodowej mogą również zostać zwolnione z wymogów odbudowy określonych w art. 4, jeżeli środki odbudowy zostaną uznane za niezgodne z ciągłym wojskowym użytkowaniem tych obszarów. Państwa członkowskie mają swobodę w określaniu, które plany lub projekty dotyczące energii odnawialnej i obrony narodowej stanowią nadrzędny interes publiczny. W związku z tym mogą one zwolnić takie plany i projekty z wymogu „niedostępności mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych”, pod warunkiem że wprowadzą środki łagodzące ich wpływ na rodzaje siedlisk.

Odstępstwa dotyczące art. 4 ust. 14-16 i art. 5 ust. 11-13

W przypadku ekosystemów lądowych, przybrzeżnych, słodkowodnych i morskich, które znajdują się poza obszarami Natura 2000, niespełnienie wymogu niepogarszania stanu może być uzasadnione w przypadkach pogorszenia stanu spowodowanego siłą wyższą (w tym klęskami żywiołowymi), nieuniknionymi przekształceniami siedlisk bezpośrednio spowodowanymi zmianami klimatu, planem lub przedsięwzięciem leżącym w nadrzędnym interesie publicznym, dla którego nie są dostępne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne, lub działaniem bądź brakiem działania ze strony innych krajów. Na obszarach Natura 2000 niewypełnienie obowiązku niepogarszania stanu jest uzasadnione siłą wyższą, nieuniknionymi przekształceniami siedlisk bezpośrednio spowodowanymi zmianami klimatu oraz planami lub projektami zatwierdzonymi zgodnie z art. 6 ust. 4 Dyrektywy Siedliskowej.

KROK 3

OCENA I FINALIZACJA KRAJOWYCH PLANÓW ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Zgodnie z art. 17 Komisja oceni zgodność KPOZPP z wymogiem dotyczącym treści planów (art. 15), ich adekwatności do osiągnięcia celów danego państwa członkowskiego oraz ich wkładu w ogólnounijne cele NRL, a mianowicie cel nadrzędny (art. 1 ust. 2), a także cele odbudowy co najmniej 25 000 km rzek do 2030 r. (art. 9) i zasadzenia trzech miliardów drzew (art. 13).

W związku z tym państwa członkowskie muszą uwzględnić w swoich planach wszystkie istotne informacje, aby umożliwić Komisji przeprowadzenie oceny, wykazując zarówno, w jaki sposób środki odbudowy będą adekwatne do osiągnięcia celów specyficznych dla ekosystemu, oraz w jaki sposób spełniły wymogi proceduralne, które należy uwzględnić w planie (takie jak zaangażowanie podmiotów społeczeństwa obywatelskiego i odpowiednich zainteresowanych stron). Muszą również wykazać, że korzystanie z odstępstw, w stosownych przypadkach, jest uzasadnione. Wreszcie, muszą wykazać, że w KPOZPP uwzględniono interakcje z innymi istotnymi politykami, określając, w jaki sposób wpływają one na wdrażanie NRL lub w jaki sposób wpływa na nie wdrażanie NRL. Należy to zrobić w sposób umożliwiający państwom członkowskim, Komisji i wszystkim innym zainteresowanym stronom uwzględnienie tych interakcji w sposób oparty na wzajemnym wsparciu.

REKOMENDACJA 11.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE ZAJMUJĄCE SIĘ OCHRONĄ ŚRODOWISKA POWINNY WYWIERAĆ PRESJĘ NA SVOJE RZĄDY, ABY KPOZP BYŁY JAK NAJBARDZIEJ AMBITNE I NADZOROWAĆ CAŁY PROCES REALIZACJI TYCH PROGRAMÓW.

Powinny one zgłaszać swoje obawy dotyczące KPOZP i jego treści, zarówno bezpośrednio państwom członkowskim, jak i Komisji Europejskiej, która może następnie uwzględnić je w swojej ocenie i zapewnić państwom członkowskim możliwość odniesienia się do nich.

ROZDZIAŁ 4

ZNACZENIE SPÓJNOŚCI POLITYKI

W jaki sposób Krajowe Plany Odbudowy Zasobów Przyrodniczych przyczyniają się do realizacji innych polityk ochrony środowiska?

Renaturyzacja wymaga holistycznego podejścia, aby osiągnąć znaczący postęp w wielu innych obszarach polityk ochrony środowiska UE – od łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej po jakość wody i powietrza. Wdrożenie NRL przyczyni się do osiągnięcia tych i innych celów środowiskowych oraz przyspieszy ich realizację.

Ponadto Krajowe Plany Odbudowy Zasobów Przyrodniczych będą kluczowymi narzędziami służącymi do identyfikowania i kierowania zasobów finansowych i technicznych oraz zdolności, które mogą przynieść korzyści innym procesom związanym z politykami. Krajowe Plany Odbudowy Zasobów Przyrodniczych zapewnią również dodatkowe systemy monitorowania i raportowania, które mogą uzupełnić i usprawnić te już istniejące. Co najważniejsze, renaturyzacja może być kluczowym elementem osiągania celów polityk, takich jak łagodzenie zmiany klimatu (patrz ramka 7 dotycząca ponownego nawadniania torfowisk) i plany zarządzania siecią Natura 2000. Ogólnie rzecz biorąc, integracja procesów planowania renaturyzacji z innymi podobnymi procesami pomogłaby dostosować wdrażanie przepisów dotyczących klimatu i różnorodności biologicznej oraz zminimalizować ryzyko potencjalnych konfliktów. Istnieje wiele możliwości synergii między różnymi politykami i powiązanymi z nimi planami i programami, które trzeba należyście rozważyć, aby osiągnąć cele NRL³¹.

Renaturyzacja wymaga zatem podejścia „całego rządu”, w którym nie patrzy się na te polityki w ujęciu silosowym, ale raczej integruje się je z innymi procesami polityk i wymaga zaangażowania innych departamentów rządowych poza tymi, które są właściwe w kwestiach środowiskowych (patrz [rekomenacja 14](#)).

Jakie polityki należy uwzględnić podczas przygotowywania i opracowywania Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych?

Przygotowując swoje Krajowe Plany Odbudowy Zasobów Przyrodniczych, państwa członkowskie muszą wziąć pod uwagę szereg polityk dotyczących głównie klimatu, różnorodności biologicznej i energii. Ostateczne plany muszą opisywać, w jaki sposób uwzględniają te polityki, wskazując, które środki wzmacniają środki zawarte w tych politykach, oraz jednocześnie szacując ich potencjalne dodatkowe korzyści dla takich środków w okresie do czerwca 2032 r., a także strategiczny przegląd na okres po czerwcu 2032 r.

³¹ Hering, D, Schürings, C, Wenskus, F, Blackstock, K, Borja, A, Birk, S, Bullock, C, Carvalho, L, Dagher-Kharrat, M B, Lakner, S, Lovrić, N, McGuinness, S, Nabuurs, G-J, Sánchez-Arcilla, A, Settele, J i Pe'er, G (2023) Zabezpieczenie sukcesu ustawy o renaturyzacji. Science nr 382 (6676), 1248–1250. <https://doi.org/10.1126/science.adk1658>.

NRL bezpośrednio wspiera cele dyrektyw siedliskowej i ptasiej, wymagając przywrócenia i odtworzenia siedlisk wymienionych w załączniku I oraz siedlisk gatunków chronionych tymi dyrektywami w odniesieniu do prawnie wiążących terminów i celów.

NRL jest wynikiem europejskiej strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2030 r. i bezpośrednio wspiera inne jej cele. Europejska strategia ochrony różnorodności biologicznej wzywa państwa członkowskie do ochrony co najmniej 30% gruntów UE i 30% jej mórz do 2030 r., przy czym jedna trzecia tych terenów powinna podlegać ochronie ścisłej³². Wymaga również, aby co najmniej 30% gatunków i siedlisk, których stan obecnie nie jest korzystny, osiągnęło tę kategorię lub przynajmniej wykazywało silną pozytywną tendencję do 2030 r. oraz aby do 2030 r. nie pogorszyły się trendy w zakresie ochrony i stan wszystkich chronionych siedlisk i gatunków. Są to dobrowolne (niewiążące) zobowiązania, a państwa członkowskie są proszone o zgłaszanie swojego wkładu w realizację tych celów poprzez składanie zobowiązań. Państwa członkowskie mogą uzyskać efekt synergii poprzez strategiczne planowanie nowo wyznaczonych obszarów chronionych lub innych skutecznych środków ochrony obszarowej (OECM) dla obszarów, na których koncentrują swoje działania w zakresie renaturyzacji. Takie synergiczne wdrożenie zmniejszy obciążenie administracyjne państw członkowskich, jednocześnie wcześniej skupiając uwagę na obszarach zdegradowanych, które wymagają połączonego podejścia zarówno do ochrony, jak i renaturyzacji.

Państwa członkowskie powinny podczas przygotowywania KPOZP wziąć pod uwagę dyrektywę ramową w sprawie strategii morskiej (MSFD), ponieważ dyrektywa ta ma na celu osiągnięcie dobrego stanu środowiska (GES) unijnych wód morskich i ochronę zasobów morskich, od których zależy działalność gospodarcza i społeczna związana z morzem. Włączenie tych celów do Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych zwiększa potencjał osiągnięcia znaczących pozytywnych wyników środowiskowych, w tym odtworzenia siedlisk i gatunków (art. 14 ust. 14 lit. d) i art. 14 ust. 17)].

Istnieją jednak polityki, które mogą okazać się antagonistyczne z celami NRL, jeśli zostaną pospieszenie wdrożone lub błędnie zinterpretowane, bez dokładnego rozważenia, w jaki sposób można je wspólnie opracować w celu wykorzystania synergii. Są to głównie dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii (RED), WPR i WPRyb, które wyjaśniono poniżej.

DYREKTYWA W SPRAWIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII

Chociaż NRL i RED mają wspólne cele w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych i łagodzenia zmian klimatu, wdrożenie RED może wiązać się z kompromisami dla różnorodności biologicznej. Elastyczności w ramach dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii, takie jak nadrzędny interes publiczny i zwolnienia z wymogu przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko przyznane państwom członkowskim na mocy art. 16 lit. a–d i f), mogą, jeśli zostaną źle wdrożone, prowadzić do priorytetowego traktowania rozwoju infrastruktury energii odnawialnej w stosunku do wdrażania środków renaturyzacji. Stwarza to paradoks, ponieważ dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii może prowadzić do dalszej degradacji obszarów przeznaczonych do renaturyzacji, nawet jeśli środki renaturyzacji (przynajmniej częściowo) dążą do osiągnięcia tych samych celów dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii (tj. łagodzenia zmiany klimatu).

Potencjalne synergie i kompromisy między NRL a dyrektywą w sprawie odnawialnych źródeł energii należy badać na różnych etapach, w tym na etapie mapowania obszarów niezbędnych do wniesienia krajowego wkładu w realizację unijnego celu w zakresie energii odnawialnej do 2030 r., wyznaczania obszarów przyspieszenia w zakresie odnawialnych źródeł energii oraz wydawania pozwoleń na poziomie poszczególnych projektów.

³² Komisja Europejska, Europejska strategia ochrony różnorodności biologicznej na rok 2030. COM(2020) 380, wersja ostateczna, Bruksela. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>.

Jeśli chodzi o przygotowanie i sporządzenie KPOZP, państwa członkowskie są zobowiązane do skoordynowania opracowania planów renaturyzacji z mapowaniem obszarów, które są wymagane do wypełnienia co najmniej krajowego wkładu w realizację celu w zakresie energii odnawialnej do 2030 r. oraz, w stosownych przypadkach, z wyznaczeniem obszarów przyspieszenia w zakresie odnawialnych źródeł energii i obszarów infrastruktury (art. 14 ust. 13 NRL). Takie działanie z pewnością przyniesie podwójne korzyści, zarówno w odniesieniu do minimalizacji obciążeń regulacyjnych (unikanie dublowania pracy), jak i łagodzenia przyszłych konfliktów.

Zgodnie z art. 14 ust. 13 NRL organy odpowiedzialne za przygotowanie KPOZP muszą zapewnić, że wysiłki na rzecz renaturyzacji w ramach NRL nie utrudniają wdrożenia dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii. Jednocześnie państwa członkowskie (w szczególności organy podejmujące się mapowania ustanowionego na mocy art. 15b dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii) powinny również zapewnić płynną współpracę tych dwóch polityk, w tym poprzez zagwarantowanie zgodności projektów energii odnawialnej z wcześniejszymi sposobami użytkowania tych zmapowanych obszarów (art. 15b ust. 3 dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii). Z priorytetowego traktowania odtwarzania obszarów Natura 2000 w okresie do 2030 r. (art. 4 ust. 3 NRL) wynika, że obowiązek zapewnienia zgodności projektów OZE z istniejącymi sposobami użytkowania jest szczególnie istotny na wczesnych etapach wdrażania obu aktów prawnych.

W rzeczywistości, zgodnie z dyrektywą w sprawie odnawialnych źródeł energii, państwa członkowskie muszą wyznaczyć obszary przyspieszenia w zakresie odnawialnych źródeł energii dla co najmniej jednego rodzaju odnawialnych źródeł energii (art. 15c dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii). Muszą one wykluczać obszary Natura 2000 i obszary wyznaczone w ramach krajowych systemów ochrony przyrody i różnorodności biologicznej oraz szlaki migracyjne, a także inne obszary zidentyfikowane na podstawie map wrażliwości [dyrektywa w sprawie odnawialnych źródeł energii, art. 15c ust. 1 lit. a) ppkt (ii)]. Biorąc pod uwagę przyjęcie dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii przed wejściem w życie NRL, nie ma wyraźnego a priori wykluczenia obszarów renaturyzacji z włączenia do obszarów przyspieszenia w zakresie OZE (z wyjątkiem obszarów renaturyzacji objętych obszarami Natura 2000). Oznacza to, że potencjalne wykluczenie będzie musiało być ustalane indywidualnie dla każdego przypadku zgodnie z dyrektywą w sprawie odnawialnych źródeł energii, art. 15c ust. (1) pkt (a) ppkt. (ii) i (iii), odnosząc się do map wrażliwości i innych narzędzi odpowiednich do identyfikacji potencjalnie znaczącego wpływu na środowisko spowodowanego obecnością elektrowni korzystających z odnawialnych źródeł energii. W ramach „innych narzędzi” państwa członkowskie mogą korzystać z wyników oceny przygotowawczej stanu odpowiednich ekosystemów zgodnie z art. 14 ust. 2 i 6 NRL. Na poziomie poszczególnych projektów ważne będzie, aby agencje rządowe i lokalne organizacje pozarządowe stale monitorowały ich wpływ. Jeśli projekty OZE, niezależnie od tego, czy są zlokalizowane w obszarach przyspieszenia OZE, czy poza nimi, będą prowadzić do degradacji

obszarów renaturyzacji, całkowita liczba obszarów wymagających renaturyzacji wzrośnie, a tym samym doprowadzi do dodatkowego obciążenia dla państw członkowskich, które będzie proporcjonalne do wzrostu całkowitej liczby obszarów wymagających renaturyzacji. Monitorowanie przygotowawcze na mocy art. 14 NRL należy prowadzić po określeniu ilościowym obszaru, który należy poddać renaturyzacji, i okresowo aktualizować zgodnie z odpowiednimi zmianami stanu poszczególnych obszarów, które obejmuje.

REKOMENDACJA 12.

NALEŻY WDROŻYĆ KONKRETNE ŚRODKI W CELU WYKORZYSTANIA SYNERGII MIĘDZY NRL I DYREKTYWĄ W SPRAWIE ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII, UNIKAJĄC POTENCJALNYCH KOMPROMISÓW W ZAKRESIE RENATURYZACJI.

- **Na etapie mapowania:** Państwa członkowskie muszą dopilnować, aby organy przeprowadzające mapowanie w ramach dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii konsultowały się z organem odpowiedzialnym za przygotowanie i sporządzenie KPOZP oraz innymi właściwymi organami (takimi jak organy ds. leśnictwa, planowania przestrzennego itp.)
- **Przy wyznaczaniu obszarów przyspieszenia w zakresie OZE:** Obszary renaturyzacji powinny zostać wyłączone z obszarów przyspieszenia w zakresie OZE na etapie identyfikacji, a potencjalny negatywny wpływ projektów OZE i obszarów przyspieszenia na obszary renaturyzacji powinien zostać ujęty w KPOZP.

WSPÓLNA POLITYKA ROLNA

KPOZP musi opisywać wzajemne powiązania między środkami renaturyzacji a co najmniej jednym krajowym planem strategicznym w zakresie WPR, chociaż ten ostatni nie musi być zmieniany. W związku z tym, że intensywne praktyki rolnicze wywierają znaczną presję na przyrodę, niektóre płatności w ramach WPR mogą zniechęcać do przekształcania systemów rolniczych w kierunku szerszego uwzględnienia renaturyzacji, co z kolei podważa cele NRL w zakresie rolnictwa. Określenie takich szkodliwych dotacji (również powiązanych z WPRyb – patrz poniżej) należy uwzględnić w planach państw członkowskich [art. 15 ust. 3 lit. v)].

Rolnictwo o niskiej intensywności – wypas, pasterstwo, koszenie i wycinanie zarośli – jest ważną częścią renaturyzacji użytków zielonych, siedlisk zaroślowych, wrzosowisk i niektórych terenów podmokłych. Ponadto utrzymanie i przywracanie cech krajobrazu i (innych) elementów nieprodukcyjnych (np. żywopłotów, drzew, obrzeży pól i ugorów) ma kluczowe znaczenie dla zdrowych populacji ptaków, zapylaczy i innych form różnorodności biologicznej gruntów rolnych. Przeznaczenie na ten cel środków z WPR może być ważnym narzędziem do osiągnięcia celu, jakim jest przywrócenie ekosystemów rolniczych. Ponadto WPR jest potencjalnie kluczowym źródłem finansowania renaturyzacji: ekoprogramy³³ mogą finansować renaturyzację agroekosystemów i użytków zielonych, a mianowicie ich utrzymanie i proste coroczne działania renaturyzacyjne.³⁴ Wieloletnie interwencje rolnośrodowiskowe i inwestycje nieprodukcyjne³⁵ mogą zapewniać środki na renaturyzację zarówno ekosystemów rolniczych, jak i leśnych, torfowisk, bagien, wrzosowisk i przybrzeżnych terenów podmokłych, jeśli używa się ich do wypasu lub są one powiązane z gruntami rolnymi. WPR może również finansować budowanie potencjału i wiedzy oraz środki współpracy³⁶. Najnowsze mapowanie i analizy planów strategicznych WPR przeprowadzone przez Komisję obejmuje już pewne odniesienia do istniejących

³³ Finansowanie z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG).

³⁴ Zgodnie z niedawną zmianą art. 31 rozporządzenia podstawowego dotyczącego wspólnej polityki rolnej [rozporządzeniem (UE) 2024/1468 wprowadzającym zmiany do [rozporządzenia \(UE\) 2021/2115](#) i [rozporządzenia \(UE\) 2021/2116](#)], państwa członkowskie są zobowiązane do oferowania rolnikom takich dobrowolnych ekoprogramów w celu utrzymania obszarów nieprodukcyjnych i ustanowienia elementów krajobrazu. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-75-2024-INIT/en/pdf>

³⁵ Finansowanie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

³⁶ IEEP i Instytut Ekologii, Ile będzie kosztować wdrożenie rozporządzenia o odbudowie zasobów przyrodniczych(NRL) i ile środków jest dostępnych? Grudzień 2022 r. https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/4_-Nature-Restoration-Law-and-Funding.pdf.

powiązań i (potencjalnych) potrzeb w zakresie renaturyzacji³⁷. Rozważając finansowanie w ramach WPR w odniesieniu do NRL, należy sprawdzić, czy:

- Wsparcie inwestycyjne jest dostępne dla wszystkich planowanych działań renaturyzacyjnych;
- Rolnicy mogą korzystać ze wsparcia w zakresie współpracy z ekologami, hydrologami lub ekspertami z innych dziedzin;
- Programy rolnośrodowiskowe są dostosowywane do siedlisk wymienionych w załączniku I i planów zarządzania siecią Natura 2000;
- Płatności wspierające dla obszarów renaturyzowanych mogą obejmować premie lub dopłaty uzupełniające mające zachęcić do renaturyzacji.

WSPÓLNA POLITYKA RYBOŁÓWSTWA

Zgodnie z WPRyb niektóre środki ochronne zawarte w art. 11 i 18 rozporządzenia w sprawie WPRyb³⁸ (kategoria środków, do której będą również należały środki odbudowy zasobów morskich przyjęte na mocy art. 5) nie mogą być przyjmowane samodzielnie przez państwa członkowskie. Mogą one zostać przyjmowane wyłącznie zgodnie z tzw. procedurą „wspólnych zaleceń”, zgodnie z którą państwo członkowskie, które musi przyjąć takie środki (inicjujące państwo członkowskie), musi poczynić uzgodnienia z innymi państwami członkowskimi, na których interesy połowowe może mieć wpływ przyjęcie takich środków, dzieląc się swoimi wspólnymi zaleceniami z Komisją, która następnie przyjmuje akt delegowany zawierający uzgodnione środki, które mają zostać przyjęte i wdrożone.

KPOZP musi obejmować środki ochrony i zarządzania, które państwo członkowskie zamierza przyjąć w ramach WPRyb, w tym środki odbudowy zasobów morskich uznane za środki we „wspólnych zaleceniach” (art. 15 ust. 4).

WPRyb wymaga wdrożenia opartego na ekosystemie podejścia do zarządzania rybołówstwem w celu zminimalizowania negatywnego wpływu działalności połowowej na środowisko morskie (art. 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie WPRyb), które to podejście będzie zatem musiało zostać przyjęte również w odniesieniu do środków odbudowy zasobów morskich zawartych we wspólnych zaleceniach.

Chociaż istnieją synergie między WPRyb a NRL, ponieważ wdrożenie NRL musi być dostosowane do WPRyb i przyczyniać się do osiągnięcia celów WPRyb (i odwrotnie), istnieje również ryzyko, ponieważ (inicjujące) państwa członkowskie będą musiały skonsultować się z innymi państwami członkowskimi, które mają bezpośredni interes w zarządzaniu, na który planowany środek może mieć wpływ (art. 18). Jeśli te ostatnie państwa członkowskie sprzeciwią się wprowadzeniu środka, środek taki może zostać odroczony lub całkowicie wycofany, co doprowadzi do opóźnień, a nawet niezgodności, ponieważ państwa członkowskie nie osiągną swoich celów w zakresie odbudowy zasobów morskich.

Państwa członkowskie mogą korzystać z finansowania WPRyb za pośrednictwem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA) w celu finansowania środków w zakresie odbudowy i budowania potencjału oraz wiedzy, a także środków mających na celu poprawę monitorowania. Finansowanie w ramach EFMRA jest dostępne dla każdego morskiego lub przybrzeżnego obszaru Natura 2000 oraz dla środków ochrony gatunków na mocy dyrektyw siedliskowej i ptasiej w obrębie wód morskich i przybrzeżnych. EFMRA obejmuje również finansowanie działań na rzecz odbudowy poza obszarami Natura 2000 poprzez wyznaczanie morskich obszarów chronionych, które

³⁷ Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Chartier, O., Krüger, T., Folkesson Lillo, C. i in., Mapping and analysis of CAP strategic plans – Assessment of joint efforts for 2023-2027, Chartier, O. (red.), Folkesson Lillo, C. (red.), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023. <https://data.europa.eu/doi/10.2762/71556>

³⁸ Rozporządzenie (UE) 1380/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa.

są traktowane priorytetowo przez europejskie regionalne konwencje morskie, takie jak HELCOM i OSPAR. W związku z tym, chociaż państwa członkowskie nie są zobowiązane do przeznaczania środków z EFMRA na wdrażanie NRL, zdecydowanie zachęca się je do tego, aby zmaksymalizować wspólne korzyści i efektywność wydatkowania środków zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami.

REKOMENDACJA 13.

NALEŻY IDENTYFIKOWAĆ SYNERGIE MIĘDZY WPR I WPRYB A ŚRODKAMI RENATURYZACYJNYMI WDRAŻANYMI W RAMACH NRL W CELU OKREŚLENIA POTENCJALNYCH MECHANIZMÓW FINANSOWANIA ŚRODKÓW RENATURYZACYJNYCH, POTENCJALNYCH KONFLIKTÓW I SPOSOBÓW ICH MINIMALIZACJI.

Istnieją znaczne możliwości wykorzystania WPR i WPRyB do wspierania środków renaturyzacyjnych, a nie ich podważania. Środki rolno-środowiskowo-klimatyczne w ramach WPR w rzeczywistości mogą być wykorzystywane między innymi do wspierania skutecznego wdrażania środków renaturyzacyjnych i odbudowy populacji zapylaczy. WPRyB, poprzez EFMRA, może zwiększyć pozytywne motywacje dla przyjaznych dla środowiska i zrównoważonych środków połowowych, które przyczyniają się do odbudowy siedlisk morskich i siedlisk gatunków. Zarówno polityki, jak i związane z nimi fundusze są niezbędne do osiągnięcia celów NRL.

INNE ISTOTNE POLITYKI

W tabeli 1 zestawiono polityki, które, zgodnie z NRL, państwa członkowskie mają obowiązek wziąć pod uwagę podczas przygotowywania i opracowywania swoich planów. Tabela ta odzwierciedla zakres, w jakim należy uwzględnić politykę w KPOZP i wyjaśnia, dlaczego jest ona istotna dla odbudowy zasobów przyrodniczych.

TABELA 1: Poziom uwzględnienia odpowiednich polityk w NRL i znaczenie dla odbudowy zasobów przyrodniczych

POLITYKA	W JAKI SPOSÓB POLITYKA MUSI BYĆ UWZGLĘDNIONA W KPOZP?	DLACZEGO TA POLITYKA JEST ISTOTNA DLA ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH I JAKIE SĄ SYNERGIE?
----------	---	--

> UWZGLĘDNIONE POLITYKI I ŚRODKI PRZECIWDZIAŁANIA ZMIANIE KLIMATUW

Krajowe strategie lub plany przystosowania się do zmiany klimatu i krajowe sprawozdania z oceny ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi [europejskie prawo o klimacie, rozporządzenie (UE) 2021/1119]

Dedykowana sekcja w planie na temat tego, w jaki sposób uwzględnia politykę

Z jednej strony krajowe strategie i plany przystosowania są przyjmowane i wdrażane przez państwa członkowskie na mocy europejskiego prawa o klimacie. Aby osiągnąć cel tego prawa, muszą one promować rozwiązania oparte na przyrodzie i przystosowanie oparte na ekosystemach. Z drugiej strony raporty z oceny ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi są opracowywane w celu raportowania ocen ryzyka i zarządzania nimi. Powinny one podkreślać synergię z ochroną i odbudową kluczowych ekosystemów w celu zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi. KPOZP powinny obejmować i kwalifikować środki odbudowy jako rozwiązania oparte na przyrodzie lub adaptację opartą na ekosystemach oraz wyjaśniać, w jaki sposób przyczyniają się one do przystosowania do zmiany klimatu.

Krajowe Plany w dziedzinie Energii i Klimatu (KPEiK) [rozporządzenie w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu (UE) 2018/1999]

Dedykowana sekcja w planie: przegląd wzajemnych powiązań między KPOZP a KPEiK

KPEiK to 10-letnie plany, które określają, w jaki sposób państwa członkowskie osiągną cele energetyczne i klimatyczne UE do 2030 roku. Są one istotne dla odbudowy zasobów przyrodniczych, ponieważ powinny oceniać synergie i kompromisy między konkretnymi politykami a różnorodnością biologiczną, takie jak rola usług ekosystemowych w łagodzeniu zmiany klimatu i przystosowaniu się do niej oraz potencjalny wpływ niektórych polityk na ekosystemy³⁹. Odbudowa zasobów przyrodniczych może pomóc w osiągnięciu celów klimatycznych UE poprzez łagodzenie zmiany klimatu i przystosowaniu do niej, ale mogą również istnieć kompromisy związane z rozwojem infrastruktury energii odnawialnej, z których wszystkie muszą być odzwierciedlone w KRP.

Długoterminowa strategia redukcji emisji gazów cieplarnianych [rozporządzenie (UE) 2018/1999]

Uwzględnia się podczas przygotowywania planu

Państwa członkowskie przedkładają swoje długoterminowe strategie z co najmniej 30-letnią perspektywą, dotyczące sposobu, w jaki realizują międzynarodowe i unijne cele w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych. Muszą one obejmować zwiększenie pochłaniania przez pochłaniacze i wpływu na ochronę środowiska. Odbudowa zasobów przyrodniczych ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów klimatycznych UE poprzez zwiększenie zdolności ekosystemów do sekwestracji i magazynowania dwutlenku węgla.

> UWZGLĘDNIONE POLITYKI BIORÓŻNORODNOŚCI

Środki ochrony obszarów Natura 2000 (dyrektywa siedliskowa 92/43/EWG)

Uwzględnia się podczas przygotowywania planu

Państwa członkowskie muszą określić konkretne cele i środki ochrony, aby skutecznie zarządzać obszarami Natura 2000 i osiągnąć cele dyrektywy siedliskowej w zakresie osiągnięcia właściwego stanu ochrony chronionych gatunków i siedlisk. Środki ochrony powinny określać, jaka odbudowa zasobów przyrodniczych jest konieczna dla siedlisk i gatunków w każdym obszarze, więc jeśli zostały dobrze opracowane, powinny stanowić podstawową część KPOZP, w szczególności w odniesieniu do art. 4 i 5.

Ramy działań priorytetowych (dyrektywa siedliskowa 92/43/EWG)

Uwzględnia się podczas przygotowywania planu

Państwa członkowskie muszą przyjąć PAF, aby określić swoje potrzeby finansowe i priorytety dla obszarów Natura 2000 na poziomie krajowym i/lub regionalnym oraz sposób, w jaki zamierzają je finansować z funduszy UE. W PAF przygotowanych w latach 2019/2020 wymieniono konkretne potrzeby w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych i ich koszty, które powinny zostać w całości uwzględnione w NRL. Kolejne PAF, które mają zostać przygotowane w 2026 r., są ważnymi dokumentami planistycznymi, które powinny uwzględniać przyszłe działania KPOZP w kolejnym okresie programowania (patrz **rekommendacja 9**).

Środki i programy w ramach środków planów gospodarowania wodami w dorzeczu i planów zarządzania ryzykiem powodziowym (ramowa dyrektywa wodna 2007/60/WE)

Uwzględnia się podczas przygotowywania planu

Ramowa dyrektywa wodna wymaga przywrócenia ciągłości ekologicznej wszystkich jednolitych części wód rzecznych w UE w zakresie niezbędnym do osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego (choć niekoniecznie całkowitego usunięcia barier). Wymaga również odbudowy równin zalewowych i terenów podmokłych. Plany gospodarowania wodami w dorzeczu powinny określać dla każdej jednolitej części wód, gdzie należy usunąć sztuczne bariery, oraz wskazywać planowane działania dotyczące odbudowy równin zalewowych i terenów podmokłych. Środki zaplanowane w trzecim planie gospodarowania wodami w dorzeczu (2022–2027) powinny zostać włączone do KPOZP. Czwarty plan gospodarowania wodami w dorzeczu (2028–2034) powinien z kolei w pełni uwzględniać środki odbudowy według NRL w zakresie usuwania barier oraz odbudowy rzek, jezior, estuariów i lagun przybrzeżnych.

³⁹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Ogólnounijna ocena krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, COM(2020) 564 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1600339518571&uri=COM:2020:564:FIN>.

Strategie morskie na rzecz osiągnięcia dobrego stanu środowiska we wszystkich regionach morskich UE (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej 2008/56/WE)

Uwzględnia się podczas przygotowywania planu, w stosownych przypadkach

Państwa członkowskie muszą przyjąć strategię mającą na celu osiągnięcie dobrego stanu środowiska w regionach morskich UE oraz środki mające na celu ochronę ekosystemów morskich do 2020 r. Ponieważ cel ten nie został osiągnięty, każde państwo członkowskie musi wdrożyć programy środków, w tym środków odbudowy. Strategie muszą być zgodne ze środkami odbudowy ekosystemów morskich, a istniejące zbiory danych muszą zostać w pełni wykorzystane, aby pomóc w identyfikacji i planowaniu tych środków. NRL może wspomóc osiągnięcie celów dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej, ponieważ jest ukierunkowana na odbudowę siedlisk przybrzeżnych i morskich, które muszą zostać ocenione zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej, oprócz siedlisk chronionych na mocy dyrektywy siedliskowej i regionalnych konwencji morskich oraz poprzez ukierunkowanie na siedliska, które wspierają gatunki, które muszą zostać ocenione zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej.

Krajowe strategie i plany działania na rzecz różnorodności biologicznej (NBSAP) (Konwencja o różnorodności biologicznej)

Uwzględnia się podczas przygotowywania planu

Strony Konwencji o różnorodności biologicznej muszą opracować krajowe plany działania na rzecz ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej. Po przyjęciu globalnych ram różnorodności biologicznej (GBF) w grudniu 2022 r.⁴⁰ NBSAP będą musiały zostać przedłożone do października 2024 r. i określać sposób osiągnięcia różnych celów. GBF wyznaczają ważny cel, jakim jest odbudowa 30% wszystkich zdegradowanych ekosystemów na całym świecie. Wdrożenie celów NRL przyczyni się zatem bezpośrednio do osiągnięcia globalnego celu odbudowy i odwrótnie.

> INNE UWZGLĘDNIONE ZASADY, W STOSOWNYCH PRZYPADKACH

Krajowe programy kontroli zanieczyszczenia powietrza [dyrektywa w sprawie krajowych zobowiązań do redukcji emisji, (UE) 2016/2284]

Uwzględnia się podczas przygotowywania planu

W programach tych państwa członkowskie określają, w jaki sposób zamierzają zrealizować zobowiązania dotyczące redukcji docelowych zanieczyszczeń powietrza. Polityka ta jest istotna dla odbudowy zasobów przyrodniczych, a dokładniej dla artykułu NRL dotyczącego ekosystemów miejskich, ponieważ zwiększenie powierzchni terenów zielonych i zadrzewionych w miastach doprowadzi do poprawy jakości powietrza.

Projekty dotyczące strategicznych surowców krytycznych uznanych na mocy prawa UE (wniosek dotyczący rozporządzenia ustanawiającego ramy dla zapewnienia bezpiecznych i zrównoważonych dostaw surowców krytycznych)

Uwzględniono

Jeśli nowe rozporządzenie zostanie przyjęte, zidentyfikuje strategiczne projekty dotyczące surowców krytycznych, które będą miały kluczowe znaczenie dla rozwoju technologii wykorzystywanych w ambicjach i zastosowaniach ekologicznych, cyfrowych, obronnych i kosmicznych. Projekty te mogą wiązać się z ryzykami dla różnorodności biologicznej, które należy złączyć, aby nie utrudniały osiągnięcia celów NRL.

Oprócz tych polityk, które muszą być wyraźnie uwzględnione w KPOZP, inne polityki mogą być również brane pod uwagę przy przygotowywaniu planów i planowaniu środków odbudowy. Na przykład plany i strategie dotyczące zapylaczy przyjęte przez państwa członkowskie mogą być istotne w odniesieniu

⁴⁰ Globalne ramy różnorodności biologicznej Kunming-Montreal. Piętnaste posiedzenie Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej – część II, CBD/COP/15/L.25, Konwencja o różnorodności biologicznej, Montreal, Kanada. <https://www.cbd.int/doc/c/e6d3/cd1d/daf663719a03902a9b116c34/cop-15-l-25-en.pdf>

Obecne wnioski ustawodawcze, takie jak ustawa o monitorowaniu lasów i ustawa o monitorowaniu gleby, powinny również zostać rozważone przez KPO, podobnie jak ich wdrożenie w przyszłości, jeśli zostaną przyjęte.

REKOMENDACJA 14.**NALEŻY ZAPEWNIĆ SPÓJNOŚĆ POLITYK I WSPÓŁPRACY MIĘDZYRZĄDOWEJ W CELU UNIKNIĘCIA SIŁOSOWEGO PODEJŚCIA DO ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH.**

Ponieważ odbudowy zasobów przyrodniczych wymaga holistycznego podejścia, musi być planowana we współpracy z szeregiem departamentów rządowych, takich jak departamenty energetyki, rolnictwa i rybołówstwa, leśnictwa, gospodarki wodnej, transportu itp. Polityki ochrony przyrody są zwykle zarządzane i wdrażane oddzielnie, a wiele możliwości zapewnienia spójności polityk i współpracy międzyrządowej zostało w przeszłości utraconych w wyniku tego fragmentarycznego podejścia. Przygotowanie i przyjęcie Krajowych Planów Odbudowy Zasobów Przyrodniczych jest zatem okazją do przezwyciężenia tego wyzwania i zapewnienia koordynacji z odpowiednimi departamentami oraz spójności z innymi powiązanymi politykami.

Państwa członkowskie powinny wykroczyć poza wymogi prawne NRL, aby uwzględnić polityki zawarte w tabeli i zawrzeć w swoich Krajowych Planach Odbudowy Zasobów Przyrodniczych dedykowane sekcje dotyczące tego, w jaki sposób przyczyniają się do ich realizacji. Powinny one być tak szczegółowe, jak to tylko możliwe, w odniesieniu do konkretnych środków, które przyczyniają się do realizacji każdej polityki. Powinny one również identyfikować polityki, które mogą być istotne i ważne dla odbudowy zasobów przyrodniczych ale które nie są wyraźnie wymienione w art. 15, a także zawierają dedykowaną sekcję w Krajowych Planach Odbudowy Zasobów Przyrodniczych.

Szczególnie ważne jest skoordynowanie planowania odbudowy z planowaniem przestrzennym oraz zintegrowanie środków odbudowy w ramach instrumentów planowania przestrzennego bez obniżania ich statusu lub znaczenia w stosunku do innych polityk. Może to stanowić wyzwanie dla wysoce zurbanizowanych państw członkowskich, które będą musiały znaleźć miejsce dla takich środków w obliczu sprzecznych interesów związanych z użytkowaniem gruntów.

ROZDZIAŁ 5

PODSUMOWANIE ZALECEŃ DOTYCZĄCYCH SKUTECZNEGO PLANOWANIA ODBUDOWY ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Niniejsze wytyczne mają na celu pomóc instytucjom krajowym, organom ochrony środowiska i zainteresowanym stronom zaangażowanym w proces w poruszaniu się po wymogach prawnych NRL związanych z przygotowaniem, opracowaniem i finalizacją KPOZP. Zalecenia, które zostały sformułowane w niniejszym dokumencie, mają na celu ukierunkowanie konkretnych działań, które mogą zostać podjęte przez te podmioty, aby osiągnąć skuteczne planowanie odbudowy zasobów przyrodniczych i przyczynić się do wdrożenia NRL.

Można je podsumować następująco:

1. Należy identyfikować i eliminować luki w wiedzy.
2. Należy identyfikować i wykorzystywać synergie z Krajowymi Planami Odbudowy Zasobów Przyrodniczych innych państw członkowskich.
3. Podmioty społeczeństwa obywatelskiego i zainteresowane strony muszą być zaangażowane od początku procesu przygotowawczego.
4. Należy wychodzić poza ściśle prawnie wiążące wymogi i w pełni wykorzystywać dostępne narzędzia, zgodnie z zachętą ze strony NRL, aby zmaksymalizować ambicje i skuteczność planów.
5. Należy właściwie planować i wdrażać środki w ramach sieci Natura 2000 i poza nią.
6. Należy jak najszybciej i regularnie rozpocząć monitorowanie środków odbudowy.
7. Należy korzystać ze społeczno-gospodarczych korzyści płynących ze środków odbudowy w celu złagodzenia ich potencjalnego wpływu na zainteresowane strony i uzyskania ich wsparcia.
8. KPOZP muszą wyróżniać się wysokim poziomem szczegółowości i zawierać oparte na dowodach informacje związane z różnymi celami ekosystemowymi i elementami horyzontalnymi oraz muszą być publicznie dostępne.
9. Należy identyfikować odpowiednie źródła finansowania i udostępniać niezbędne finansowanie ze źródeł publicznych i prywatnych.
10. Należy wspierać zarządców/użytkowników gruntów i wód oraz zapewniać im możliwości i zachęty do angażowania się w ten proces.
11. Organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną środowiska powinny wywierać presję na swoje rządy, aby KPOZP były jak najbardziej ambitne i odgrywały rolę strażników podczas całego procesu KPOZP. Powinny one zgłaszać swoje obawy dotyczące KPOZP i jego treści – zarówno bezpośrednio do państw członkowskich, jak i do Komisji Europejskiej.
12. Należy wdrożyć konkretne środki w celu wykorzystania synergii między NRL i dyrektywą w sprawie odnawialnych źródeł energii, unikając potencjalnych kompromisów w zakresie odbudowy.

13. Należy identyfikować synergie między WPR i WPRyb a środkami odbudowy wdrażanymi w ramach NRL w celu określenia potencjalnych mechanizmów finansowania środków odbudowy, potencjalnych konfliktów i sposobów ich minimalizacji.
14. Należy zapewnić spójność polityk i współpracy międzyrządowej w celu uniknięcia silosowego podejścia do odbudowy zasobów przyrodniczych.

DOKUMENTY ODNIESIENIA

Konsorcjum AMBER, The AMBER Barrier Atlas. Pan-europejska baza danych sztucznych barier dla cieków wodnych. Wersja 1.0 z 29 czerwca 2020 r. <https://amber.international/european-barrier-atlas/>.

BirdLife International, Finansowanie naszej przyszłości: Propozycja gruntownego przeglądu Wieloletnich Ram Finansowych UE, grudzień 2023, https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2024/01/BL_Position-Paper_Funding-Our-Future_-_A-Proposal-to-Overhaul-the-EUs-Multiannual-Financial-Framework-1.pdf.

CBD (2022) Globalne ramy różnorodności biologicznej Kunming-Montreal. Piętnaste posiedzenie Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej – część II, CBD/COP/15/L.25, Konwencja o różnorodności biologicznej, Montreal, Kanada. <https://www.cbd.int/doc/c/e6d3/cd1d/daf663719a03902a9b116c34/cop-15-l-25-en.pdf>.

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Ogólnounijna ocena krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, COM(2020) 564 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1600339518571&uri=COM:2020:564:FIN>.

Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, Chartier, O., Krüger, T., Folkesson Lillo, C. i in., Mapowanie i analiza planów strategicznych WPR – Ocena wspólnych wysiłków na lata 2023-2027, Chartier, O. (red.), Folkesson Lillo, C. (red.), Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023. <https://data.europa.eu/doi/10.2762/71556>

Komisja Europejska, Wniosek Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych. COM2022 (304) final. https://environment.ec.europa.eu/publications/nature-restoration-law_en.

Dubgaard, A, Kallesøe, M F, Petersen, M L i Ladenburg, J, Analiza kosztów i korzyści projektu odbudowy rzeki Skjern. Social Science Series No 10, 2002 (Royal Veterinary and Agricultural University).

Zawiadomienie Komisji w sprawie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (2017/C 275/01). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818\(02\)&from=PT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017XC0818(02)&from=PT).

Komisja Europejska, Europejska strategia ochrony różnorodności biologicznej na rok 2030. COM(2020) 380, wersja ostateczna, Bruksela. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>.

Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Działań w dziedzinie Klimatu, Radley, G., Keenleyside, C., Frelih-Larsen, A. i in., Ustanawianie i wdrażanie opartych na wynikach mechanizmów upraw sprzyjających pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę w UE – Podręcznik wytycznych technicznych, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021. <https://data.europa.eu/doi/10.2834/056153>.

Komisja Europejska, Zestaw narzędzi dla potrzeb reformy dotacji szkodliwych dla środowiska w Europie: Final Report, Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022. <https://circabc.europa.eu/ui/group/c1a5a4e9-7563-4d0e-9697-68d9cd24ed34/library/3e685dda-2269-487d-a253-28cfd23b7466/details>.

Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Środowiska, Nesbit, M., Whiteoak, K., Underwood, E. i in., Finansowanie i śledzenie różnorodności biologicznej – sprawozdanie końcowe, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022. <https://data.europa.eu/doi/10.2779/950856>.

Komisja Europejska, Architektura włączania kwestii klimatu do wieloletnich ram finansowych na lata 2021-2027, SWD(2022) 225. https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/swd_2022_225_climate_mainstreaming_architecture_2021-2027.pdf.

Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Środowiska, Znajdź swój program finansowania UE na rzecz środowiska – Wsparcie dla środowiska w ramach wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027 i NextGenerationEU, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/768079>.

Komisja Europejska, Wniosek dotyczący DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie monitorowania i odporności gleb (prawo o monitorowaniu gleb) COM/2023/416 wersja ostateczna. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0416&%3Bqid=1706624227744>.

Hering, D, Schürings, C, Wenskus, F, Blackstock, K, Borja, A, Birk, S, Bullock, C, Carvalho, L, Dagher-Kharrrat, M B, Lakner, S, Lovrić, N, McGuinness, S, Nabuurs, G-J, Sánchez-Arcilla, A, Settele, J i Pe’er, G (2023) Zabezpieczenie sukcesu prawa o odbudowie zasobów przyrodniczych. Science nr 382 (6676), 1248–1250. <https://doi.org/10.1126/science.adk1658>.

IEEP i Instytut Ekologii, Ile będzie kosztować wdrożenie prawa o odbudowie zasobów przyrodniczych (NRL) i ile środków jest dostępnych? Grudzień 2022 r. https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/4_-Nature-Restoration-Law-and-Funding.pdf.

IEEP, Dlaczego odbudowa zasobów przyrodniczych ma krytyczne znaczenie dla łagodzenia zmiany klimatu w UE? Grudzień 2022 r. https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/1_Nature-Restoration-and-Climate-mitigation.pdf.

IEEP, Dlaczego odbudowa zasobów przyrodniczych ma kluczowe znaczenie dla utrzymania miejsc pracy i korzyści gospodarczych płynących ze zdrowych usług ekosystemowych? Grudzień 2022 r. https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/5_Economic-benefits-of-Nature-Restoration.pdf.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1991 z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych i zmiany rozporządzenia (UE) 2022/869 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202401991

Röschel, L i in., Stan przyrody w UE – dokument metodologiczny. Metodologie w ramach Dyrektyw Przyrodniczych, raportowanie za lata 2013–2018 i analiza dla Stanu Przyrody 2020. Dokument techniczny ETC/BD 2/2020, Europejskie Centrum Tematyczne ds. Różnorodności Biologicznej. <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/products/etc-bd-reports/etc-bd-technical-paper-2-2020-state-of-nature-in-the-eu-methodological-papermethodologies-under-the-nature-directives-reporting-2013-2018-and-analysis-for-the-state-of-nature-2000>.

The Ecologic Institute, Dlaczego odbudowa zasobów przyrodniczych ma kluczowe znaczenie dla poprawy zdrowia i dobrostanu ludzi? Grudzień 2022 r. https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/01/7_-Nature-Restoration-and-Health-and-Well-being.pdf

UNECE, Zalecenia z Maastricht dotyczące środków promowania efektywnego udziału opinii publicznej w procesie decyzyjnym w dziedzinie środowiska przygotowane w ramach Konwencji z Aarhus, ISBN 978-92-1-117089-4. <https://unece.org/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>.

WWF, Korzyści gospodarcze z inwestowania w odbudowę przyrody, 2021. https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_factsheet_nature_restoration_soc_economic_web.pdf.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik I – Tabela podsumowująca wymogi prawne (art. 4–13)

Poniższe podsumowanie art. 4–13 nie ma na celu przedstawienia wyczerpującego opisu ani interpretacji tekstu prawnego.

ARTYKUŁ

PODSUMOWANIE

ARTYKUŁ 4 ODBUDOWA EKOSYSTEMÓW LĄDOWYCH, PRZYBRZEŻNYCH I ŚŁODKOWODNYCH

Państwa członkowskie wprowadzą środki odbudowy, które są niezbędne dla celów:

- Poprawy stanu i połączenia siedlisk wymienionych w załączniku I na co najmniej 30% całkowitego obszaru, który obecnie nie jest w dobrym stanie, do 2030 r., 60% do 2040 r. i 90% do 2050 r.
- Przywrócenia typów siedlisk z załącznika I na obszarach, na których one nie występują, na co najmniej 30% dodatkowej powierzchni do 2030 r., 60% do 2040 r. i 100% do 2050 r.
- Poprawy jakości i zwiększenia liczby siedlisk gatunków wymienionych w dyrektywach UE dotyczących ochrony przyrody.

Państwa członkowskie są proszone o priorytetowe traktowanie obszarów Natura 2000 do 2030 roku.

Wszystkie te środki odbudowy muszą opierać się na najlepszej dostępnej wiedzy i najnowszych dowodach naukowych oraz ich celem musi być ciągła poprawa stanu obszarów aż do osiągnięcia dobrego stanu i niepogarszania go w znaczący sposób.

Do 2030 r. stan typów siedlisk musi być znany dla co najmniej 90% powierzchni chronionych typów siedlisk, a do 2040 r. – dla wszystkich.

W przypadku ekosystemów lądowych, przybrzeżnych, ślódowodnych i morskich, które znajdują się poza obszarami Natura 2000, niespełnienie wymogu niepogarszania stanu może być uzasadnione w przypadkach pogorszenia stanu spowodowanego siłą wyższą (w tym klęskami żywiołowymi), nieuniknionymi przekształceniami siedlisk bezpośrednio spowodowanymi zmianami klimatu, planem lub przedsięwzięciem leżącym w nadrzędnym interesie publicznym, dla którego nie są dostępne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne, lub działaniem bądź brakiem działania ze strony innych krajów. Na obszarach Natura 2000 niewypełnienie obowiązku niepogarszania stanu jest uzasadnione siłą wyższą, nieuniknionymi przekształceniami siedlisk bezpośrednio spowodowanymi zmianami klimatu oraz planem lub przedsięwzięciem

ARTYKUŁ 5 ODBUDOWA EKOSYSTEMÓW MORSKICH

Państwa członkowskie wprowadzą środki odbudowy, które są niezbędne dla celów:

- Poprawy stanu siedlisk należących do grup 1–6, wymienionych w załączniku I na co najmniej 30% całkowitego obszaru, który obecnie nie jest w dobrym stanie, do 2030 r., 60% do 2040 r. i 90% do 2050 r. Inne cele mają zastosowanie do grupy 7 (osady miękkie).
- Przywrócenia typów siedlisk z załącznika II (grupy 1–6), na których one nie występują, na co najmniej 30% dodatkowej powierzchni do 2030 r., 60% do 2040 r. i 100% do 2050 r.
- Poprawy jakości i zwiększenia liczby siedlisk gatunków wymienionych w dyrektywach UE dotyczących ochrony przyrody i w załączniku III do NRL.

Wszystkie te środki odbudowy muszą opierać się na najlepszej dostępnej wiedzy i najnowszych dowodach naukowych oraz ich celem musi być ciągła poprawa stanu obszarów aż do osiągnięcia dobrego stanu i niepogarszania go w znaczący sposób.

Do 2030 r. stan typów siedlisk musi być znany dla co najmniej 50% obszaru należącego do grup 1–6 według załącznika II, a dla całego obszaru do 2040 r. W przypadku grupy 7 (osady miękkie) musi on być znany dla co najmniej 50% obszaru do 2040 r., a dla całego obszaru do 2050 r.

Te same odstępstwa związane z obowiązkiem niepogarszania stanu na obszarach Natura 2000 i poza nimi w art. 4 mają zastosowanie do art. 5.

ARTYKUŁ 6
ENERGIA
ZE ŹRÓDEŁ
ODNAWIALNYCH

Zakłada się, że planowanie, budowa i eksploatacja infrastruktury energii odnawialnej leżą w nadrzędnym interesie publicznym. W związku z tym takie obszary mogą być zwolnione z wymogu, aby nie były dostępne żadne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne i aby plan mógł być realizowany, pod warunkiem przeprowadzenia strategicznej oceny środowiskowej lub oceny oddziaływania na środowisko.

ARTYKUŁ 7
OBRONA
NARODOWA

Obszary wykorzystywane do działań związanych z obroną narodową mogą być zwolnione z wymogów dotyczących odbudowy ekosystemów lądowych, przybrzeżnych, słodkowodnych i morskich, jeśli środki te są niezgodne z dalszym wykorzystaniem tych obszarów do celów wojskowych. Państwa członkowskie mogą swobodnie decydować o tym, czy plany lub przedsięwzięcia z zakresu obrony narodowej stanowią nadrzędny interes publiczny. W związku z tym mogą one zwolnić takie plany i przedsięwzięcia z wymogu, że nie są dostępne mniej szkodliwe rozwiązania alternatywne, pod warunkiem że wprowadzą one środki łagodzące ich wpływ na typy siedlisk.

ARTYKUŁ 8
ODBUDOWA
EKOSYSTEMÓW
MIEJSKICH

Państwa członkowskie muszą zagwarantować, że do 2024 r. nie nastąpi utrata netto całkowitej krajowej powierzchni zieleni miejskiej i zadrzewienia na obszarach ekosystemów miejskich, a następnie osiągną w tym zakresie tendencję wzrostową. Mogą one wykluczać obszary pod pewnymi warunkami.

ARTYKUŁ 9
ODBUDOWA
NATURALNYCH
POŁĄCZEŃ RZEK
I NATURALNYCH
FUNKCJI
ZWIĄZANYCH Z
NIMI RÓWNIN
ZALEWOWYCH

Państwa członkowskie muszą dokonać inwentaryzacji sztucznych barier zakłócających połączenia rzek i wód powierzchniowych, a następnie zidentyfikować bariery, które należy usunąć, aby przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w art. 4 i przywrócenia co najmniej 25 000 km rzek do stanu rzek o swobodnym przepływie w UE do 2030 r. Następnie muszą usunąć zidentyfikowane bariery, koncentrując się przede wszystkim na przestarzałych barierach, zastosować odpowiednie środki uzupełniające i zapewnić utrzymanie naturalnych połączeń rzek.

ARTYKUŁ 10
ODBUDOWA
POPULACJI
ZAPYLACZY

Państwa członkowskie muszą zwiększyć różnorodność zapylaczy i zatrzymać spadek ich populacji do 2030 r., a następnie osiągnąć w tym zakresie tendencję wzrostową. Komisja Europejska przyjmie metodę monitorowania różnorodności i populacji zapylaczy w ciągu roku od wejścia w życie prawa.

ARTYKUŁ 11
ODBUDOWA
EKOSYSTEMÓW
ROLNICZYCH

Państwa członkowskie wprowadzą środki odbudowy, które są niezbędne do zwiększenia różnorodności biologicznej w ekosystemach rolniczych poza siedliskami wymienionymi w załączniku I i które pozwolą osiągnąć tendencję wzrostową co najmniej dwóch z trzech następujących wskaźników: a) wskaźnik motyli łąkowych, b) zasoby węgla organicznego w glebach mineralnych gruntów uprawnych oraz c) udział gruntów rolnych o cechach wysoce zróżnicowanego krajobrazu.

Państwa członkowskie wprowadzą środki mające na celu zapewnienie, aby wspólny wskaźnik ptaków krajobrazu rolniczego oparty na gatunkach wymienionych w załączniku V osiągnął określone poziomy poprawy do 2030, 2040 i 2050 r., przy czym cele te będą różne dla państw członkowskich o historycznie mniej lub bardziej uszczuplonych populacjach ptaków krajobrazu rolniczego.

Wprowadzą również środki mające na celu odbudowanie osuszonych torfowisk użytkowanych w celach rolniczych na co najmniej 30% obszarów do 2030 r., z czego co najmniej jedna czwarta zostanie ponownie nawodniona, 40% do 2040 r. i 50% do 2050 r., z czego co najmniej jedna trzecia zostanie ponownie nawodniona. Wymóg ten może zostać złagodzony pod pewnymi szczególnymi warunkami związanymi z interesem publicznym.

ARTYKUŁ 12
ODBUDOWA
EKOSYSTEMÓW
LEŚNYCH

Państwa członkowskie wprowadzą środki odbudowy, które są niezbędne do zwiększenia różnorodności biologicznej w ekosystemach leśnych poza siedliskami wymienionymi w załączniku I i które pozwolą osiągnąć tendencję wzrostową wskaźnika pospolitego ptactwa leśnego oraz co najmniej sześciu z siedmiu wskaźników, którymi są: a) stojące martwe drzewa, b) leżanina, c) udział lasów o nierównomiernej strukturze wiekowej, d) zawartość kompleksów leśnych, e) zasoby węgla organicznego, f) udział lasów zdominowanych przez rodzime gatunki drzew oraz g) różnorodność gatunkowa drzew.

ARTYKUŁ 13
ZASADZENIE
DODATKOWYCH
TRZECH
MILIARDÓW
DRZEW

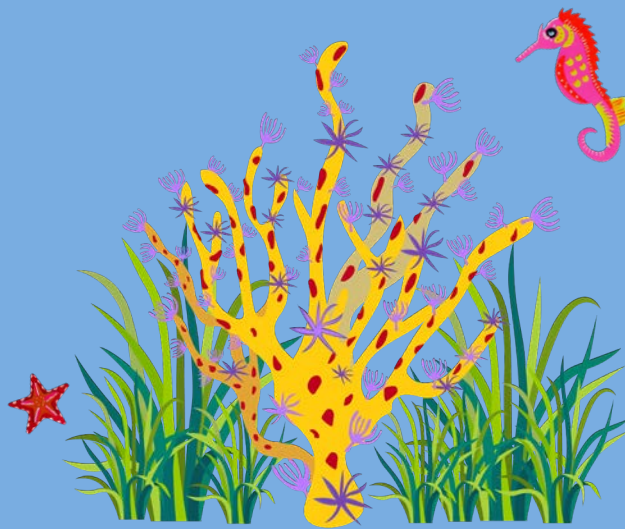
Wdrażając środki służące realizacji art. 4 i 8–12, państwa członkowskie będą dążyć do realizacji zobowiązania do zasadzenia co najmniej 3 miliardów dodatkowych drzew do 2030 r. w UE, z pełnym poszanowaniem zasad ekologicznych i w celu zwiększenia łączności ekologicznej.

Załącznik II – Wizualna oś czasu procesu

Załącznik III – Wykaz załączników w NRL

Załącznik I	Ekosystemy lądowe, przybrzeżne i słodkowodne – typy siedlisk i grupy typów siedlisk, o których mowa w art. 4 ust. 1 i 2
Załącznik II	Ekosystemy morskie – typy siedlisk i grupy typów siedlisk, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2.
Załącznik III	Gatunki morskie, o których mowa w art. 5 ust. 5
Załącznik IV	Wykaz wskaźników różnorodności biologicznej dla ekosystemów rolnych, o których mowa w art. 11 ust. 2
Załącznik V	Wskaźnik pospolitych ptaków krajobrazu rolniczego na poziomie krajowym
Załącznik VI	Wykaz wskaźników różnorodności biologicznej dla ekosystemów rolnych, o których mowa w art. 12 ust. 2 i 3
Załącznik VII	Lista przykładów środków odbudowy, o których mowa w art. 14 ust. 16

#RESTORENATURE